Книжн пал.

24-мĕш çул тухать., Хакĕ 15 пус.

1941
СЕНТЯБРЬ
21
ВЫРСАРНИКУН
223 (5938) №

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

ХАЛĂХ ТАТА ÇАР

Совет халăхĕн хĕçпăшаллă вăйĕ—мухтавлă Хĕрлĕ Çар пирĕн тăван çĕршыв çине вăрçăпа килсе тухнă фашизма хирĕç геройла çапăçать. Совет Союзĕнчи халăхсен пĕтĕм туйăмĕпе ĕмĕчĕ хăйсен шанчăклă ывăлĕсемпе пĕрле. Боецсемпе командирсем отечественнăй вăрçă фрончĕсенче хăюллă, тӳсĕмлĕ пулни пĕтĕм совет халăхне савăнтарать.

Мăнкăмăлланса кайнă, пĕчĕк çĕршывсенчи вăйсăр çарсене çĕнтернипе мухтанса иртĕнсе кайнă тăшман çапăçăвăн малтанхи кунĕсенчех Хĕрлĕ Çарăн вăйхăватне туйса илчĕ. Анчах урса кайнă тăшман, хăйĕн вилĕмĕ çывхарса килнине курса, пысăк çухатусем тунине пăхмасăр, хăйĕн ирсĕр пуçне малаллах чикет.

Хĕрлĕ Çар вăл хăватлă çĕршывăн, хăйĕн вăйĕ çине шанса тăракан нумай миллионлă халăхăн çарĕ. Пирĕн совет çĕршывĕнче «халăхпа çар пĕр çемье пулса тăраççĕ... Пирĕн патăрта çара юратаççĕ, ăна хисеплеççĕ, уншăн тăрăшаççĕ» **(Сталин).** Германи фашизмне хирĕç пыракан отечественнăй вăрçă вăхăтĕнче совет халăхĕ хăйĕн çарне юратнине, уншăн тăрăшнине татах та уççăн кăтартса пачĕ. Халăх хăйĕн çарне çавăн пек юратса уншăн тăрăшни—вăл çавнашкал çарăн тылĕ çирĕпрен те çирĕп пулнине, çавăн пек çара никам та çĕнтерес çуккине пĕлтерет.

Пирĕн ĕç—тĕрĕс ĕç. Çакна Хĕрлĕ Çарăн кашни боецĕ ăнланать. Вăл мĕншĕн çапăçнине пĕлсе тăрать. Хĕрлĕ Çар воинĕ вăл хăйĕн тăван çĕршывне, тăван халăхĕн ирĕклĕхĕпе чысне, хăйĕн çемьин ĕçне хӳтлет, вăл Совет Союз гражданинĕн таса тивĕçне пурнăçлать. Тăван ялсемпе хуласене, хĕрарăмсемпе ачасене, фабрикăсемпе заводсене — халăх хăй вăйĕпе тунă мĕнпур пурлăха фашизмран хӳтлесе хăварасси кашни боец çар искусствине пĕлсе, хăйĕн пурнăçне шеллемесĕр, хăюллă çапăçнинчен килет.

Гитлерла бандитсен ушкăнĕ хăйĕн вăрă-хурахла шухăшне Германи халăхĕнчен пытарать. Нимĕç салтакĕ вăрçă хирĕнче мĕншĕн юн тăкнине пĕлмест. Фашистсем хăйсен салтакĕсене эрех ĕçтерсе, 15—16 çулхи хĕрачасене ирĕксĕрлесе намăслантарма ирĕк парса хавхалантарса çапăçăва кĕртсе яраççĕ. Анчах Германи фашизмĕ çав ирсĕрлĕхе хăйĕн халăхĕнчен нумаях пытарса усраймĕ.

Хĕрлĕ Çар пĕтĕм халăхпа пĕр шухăшлă пулса пĕр патриотизмлă ĕмĕтпе тулнă. Пирĕн çĕршыври кашни рабочи, кашни колхозник, кашни интеллигент тăван çĕршыва хӳтлес, тăшмана çĕмĕрсе тăкас ĕмĕтпе ĕçлет. Фронтра çапăçакан кашни боецăн ашшĕ-амăшĕ, тăванĕ те çав ĕмĕтпех пурăнаççĕ.

«Хаклă Виктор!—тесе çыраççĕ Действующи армине Улатăр хулинчен Виктор Вавашкинăн амăшĕпе арăмĕ.—Хĕрлĕ Çар вăй-хăватне тăшман хăйĕн ĕнси çинче тӳссе курчĕ. Ирсĕр фашизм пирĕн çĕршыва нихçан та çĕнтерес çук.

Тăван Витя, сана çакна хушатпăр: фашистсем çине тĕл пер, ирсĕрсене пирĕншĕн те тата хăвăншăн та пыра-пыра çап, тискер кайăксене ним хĕрхенӳсĕр пĕтерсе пыр, хăраса ан тăр, хăюллă çапăç.

Аслă Сталиншăн, совет халăхĕн ирĕклĕхĕпе телейлĕ пурнăçĕшĕн хăвăн пурнăçна ан хĕрхен. Пирĕншĕн ан кулян, эпир аван пурăнатпăр. Çĕнтерӳ туса таврăнасса кĕтетпĕр».

Виктор Алексеевич Вавашкин белофинсене хирĕç çапăçнă чухнех хăйĕн хăюллăхĕпе паттăрлăхне кăтартнă. Ăна совет правительстви Хĕрлĕ Çăлтăр орденĕ парса наградăланă. Халĕ те вăл ирсĕр фашизма хирĕç, тăван амăшĕ хушнă пек, хăйĕн пурнăçне шеллемесĕр хăюллăн çапăçать.

Канашри вагонсем юсакан заводра ĕçленĕ А. Алексеев юлташ хăйĕн ирĕкĕпе фронта тухса кайнă. Красноармеец Алексеев хăй ĕçленĕ цехри юлташĕсем патне çапла çырать: «Хама шанса панă пăшала чыслăн тытатăп, эпĕ ăна фашистла бандитсене пĕтĕмпех çĕмĕрсе тăкиччченех алран вĕçертмĕп. Хаклă юлташсем, производствăра ĕç тухăçлăхне ӳстерĕр, дисциплинăллă, сыхăлăхлă пулăр. Ĕç нормине ытлашшипех тултарса пырăр, çĕршыв валли продукци ытларах туса кăларăр. Эпир фронтра, эсир тылра—пĕрле кĕрешсе фашизма çĕр шичĕ çинчен шăлса пăрахăпăр».

Халăхпа çар хушшинчи çыхăну çирĕп. Вăл çыхăну çыру урлă çеç мар, ĕçре çирĕпленсе пырать. Совет Союзĕнчи ĕççыннисем партипе правительство Хĕрлĕ Çара пулăшма чĕнсе каласан, çав чĕнӳ пĕтĕм çĕршыв тăрăх çиçĕм пек хăвăрт саралать, халăх ăна хавассăн кĕтсе илет те ĕçпе ответлет.

Совет халăхĕ тăван çĕршыв оборонин хăватлă фондне туса хучĕ. Халĕ тата Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ăшă тумтирсем пухас движени çĕнĕ хăватпа вăйлăн саралса кайрĕ. Сентябрĕн 15-мĕш тĕлне республикăра пĕтĕмпе 7.042 тир хатĕрленĕ, 5.398 килограмм çăм, 821 мăшăр çăмата, 2.922 мăшăр алшиш, 3.432 мăшăр носкисемпе чулхасем, 148 мăшăр çăм тăла, 1.216 çĕлĕк тата ытти те пухса хатĕрленĕ. Çаксем ĕнтĕ Хĕрлĕ Çара пулăшас тĕлĕшпе халăх тăвакан пысăк ĕçсем. Совет халăхĕ Хĕрлĕ Çар боецĕсемшĕн амăшĕ хăйĕн тăван ывăлĕшĕн тăрăшнă пек тăрăшать. Вăл Хĕрлĕ Çара хĕçпăшаллантарас тата ăна кирлĕ япаласене туса парас тĕлĕшпе хăйĕн вăйне, сывлăхне, пурнăçне шеллемесĕр ĕçлет.

Пирĕн фронтпа тыл хурçă пек çирĕп. Заводсенче, колхозсенче совет çыннисем хăйсен ĕç хатĕрĕсене боец винтовкăна тытнă пек çирĕп тытса ĕçлеççĕ. Пирĕн Хĕрлĕ Çара пулăшассине татах та вăйлатса пымалла. «Хĕрлĕ Çара пур енчен те пулăшу парас ĕçе организацилемелле, унăн речĕсене çĕнĕ вăйсем вăйлăн парса тăмалла, ăна мĕн кирлине пурне те парса тăмалла, войскăсем тата çара кирлĕ япаласем турттаракан транспорта хăвăрт çӳретерессине, аманнисене анлăн пулăшассине организацилемелле» (Сталин).

Çав вăхăтрах кашни ĕççынни алла пăшал тытса тăван хулине, тăван ялне тăшманран сыхласа хăварассишĕн кĕрешме, кирлĕ пулсан Хĕрлĕ Çар ретне тăрса, çапăçма вĕренсе çитме тивĕç. Оборонăн Государственнăй Комитечĕ обязательнăй йĕркепе пурне те çар ĕçне вĕрентесси çинчен çак кунсенче постановлени йышăнчĕ. Ĕççыннисем çак паллă документа пысăк çĕкленӳпе кĕтсе илчĕç, ăна вĕсем ĕçре чыслăн пурнăçласа пырĕç. Пиншер, вуншар пин çын çар ĕçне чăннипех тивĕçлĕн вĕренсе, Хĕрлĕ Çарăн хăватлă тата шанчăклă резервисем пулса тăрĕç. Çакă вăл фронтпа тыл çирĕплĕхне татах та ӳстерĕ.

Хĕрлĕ Çар геройла çапăçнине пĕтĕм тĕнчери ĕççыннисем сăнаса пыраççĕ. Хĕрлĕ Çарăн тĕнчери мĕнпур çĕршывсенче миллионшар тусĕсем пур.

Совет халăхĕ хăй çĕнтерессе пĕр иккĕленмесĕр шанса тăрать. Çав вăхăтрах вăл çĕнтерме çăмăлах маррине те ăнланать. Анчах, вăл йывăрлăхсене сирсе пăрахма хăнăхса çитнĕ. Граждăн вăрçи çулĕсенче пысăк йывăрлăхсене сирсе пăрахса совет халăхĕ çĕнтерӳ турĕ. Ку расра та вăл хăйĕн умĕнчи пысăк йывăрлăхсене сирсе пăрахса, Германи фашизмне çĕмĕрсе тăкĕ, çав çĕнтерӳ пĕтĕм тĕнчипе паллă çĕнтерӳ пулса юлĕ, ăна этемлĕх ĕмĕр асăнĕ.

Харьковпа Одесса хушшинчи радиоперекличка

Сентябрĕн 18-мĕшĕнче Харьковри ĕççыннисемпе Одессăна геройла хӳтлекенсем хушшинче радиоперекличка пулса иртнĕ.

Микрофон умĕнче ĕççынни депутачĕсен Харьков хула Совечĕн исполкомĕн председателĕ Селиванов юлташ сăмах тухса каланă, вăл оборонăшăн ĕçлекен стахановецсен производствăллă хастарлăхĕ çинчен каласа панă.

Академик П. П. Будников Харьков интеллигенцийĕ ячĕпе Одессăна хӳтлекенсене хĕрӳллĕн саламланă. Композитор Штогаренко тухса каланă хыççăн, Одесса оборонине халаласа çырнă унăн юррине юрласа панă. Отечественнăй вăрçă геройĕпе Михаил Остренкопа, Одесса патĕнче тăшман подводнăй лодкине путарнăскерпе, унăн амăшĕ — Феодосья Кондратьевна радио тăрăх калаçнă.

Одесса сăмах илнĕ. ВКП(б) хула комитечĕн секретарĕ Гуревич юлташ тата дивизионнăй комиссар Азаров юлташ хулана хӳтлекенсен боевой ĕçĕсем çинчен тата Одессăри рабочисемпе работницăсен ĕçри паттăрлăхĕсем çинчен каласа панă. (ТАСС).

Иранра çĕнĕ правительство туни

Иран шахĕ Форугине премьер-министр пулма уйăрса лартнă тата ăна çĕнĕ правительство туса йĕркелеме хушнă. (ТАСС).

ТЕГЕРАН, сентябрĕн 19-мĕш. (ТАСС). Çĕнĕ шах Форугине премьер-министр пулма уйăрса лартни çинчен паян рескрипт пичетлесе тухнă. Шах Форугине çĕнĕ правительство йĕркелеме хушнă.

Меджлисăн ĕнер пулса иртнĕ ларăвĕнче парламент комиссийĕсене организацилесси çинчен ыйту сӳтсе явнă. Суйлавсем çывăх кунсенчех пулаççĕ.

Иранра политикăллă амнисти панă

ТЕГЕРАН, сентябрĕн 19-мĕш. (ТАСС). Политикăллă ĕçсемшĕн тĕрмене хупнисене пурне те ирĕке кăларасси çинчен юстици министерстви указ пичетлесе кăларнă.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН УКАЗĔ

75-мĕш №-лĕ завода Ленин орденĕпе наградăласси çинчен

Танк моторĕсем туса кăларас тĕлĕшпе Правительство панă заданине кăтартуллăн пурнăçа кĕртнĕшĕн 75-мĕш №-лĕ завода **Ленин** орденĕпе наградăлас.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 çулти сентябрĕн 19-мĕш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН УКАЗĔ

И. М. Зальцман юлташа Социализмлă Ĕç Геройĕн званине парасси çинчен

Çĕнĕ йышши танксен сериллĕ производствине организацилес тĕлĕшпе каламасăр чаплă çитĕнӳсем тунăшăн, **Ленин** орденĕ тата **«Серп и молот»** ятлă ылттăн медаль парса, Кировски заводăн директорне **Исаак Моисеевич Зальцмана Социализмлă Ĕç Геройĕн** званине парас.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 çулти сентябрĕн 19-мĕш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН УКАЗĔ

Ж. Я. Котин юлташа Социализмлă Ĕç Геройĕн званине парасси çинчен

Çĕнĕ йышши танксем тăвас тĕлĕшпе каламасăр чаплă çитĕнӳсем тунăшăн, **Ленин** орденĕ тата **«Серп и молот»** ятлă ылттăн медаль парса, Кировски заводăн главнăй конструкторне **Жозеф Яковлевич Котина Социализмлă Ĕç Геройĕн** званине парас.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 çулти сентябрĕн 19-мĕш.

Вăтам Машиностроени Халăх Комиссариачĕн Ленин орденлĕ, Хĕрлĕ Ялав орденлĕ тата Ĕçлĕх Хĕрлĕ Ялав орденлĕ Кировски заводĕнчи работниксене наградăлани

Танксем туса кăларас тĕлĕшпе Правительство панă заданисене кăтартуллăн пурнăçа кĕртнĕшĕн, СССР Верховный Совечĕн Президиумĕ кăларнă Указпа, Вăтам Машиностроени Халăх Комиссариачĕн Ленин орденлĕ, Хĕрлĕ Ялав орденлĕ тата Ĕçлĕх Хĕрлĕ Ялав орденлĕ Кировски заводĕнчи работниксен группине наградăланă.

Ленин орденĕпе—6 çынна,
Ĕçлĕх Хĕрлĕ Ялав орденĕпе—21 çынна,
Хĕрлĕ Çăлтăр орденĕпе—23 çынна,
«Знак Почета» орденĕпе—47 çынна,
«За трудовую доблесть» медальпе—63 çынна,
«За трудовое отличие» медальпе—26 çынна наградăланă. (ТАСС).

Вăтам Машиностроени Халăх Комиссариачĕн 75-мĕш №-лĕ заводĕнчи работниксене наградăлани

Танк моторĕсем туса кăларас тĕлĕшпе Правительство панă заданисене кăтартуллăн пурнăçа кĕртнĕшĕн, СССР Верховный Совечĕн Президиумĕ кăларнă Указпа, Вăтам Машиностроени Халăх Комиссариачĕн 75-мĕш №-лĕ заводĕнчи работниксен группине наградăланă.

Ленин орденĕпе—2 çынна,
Ĕçлĕх Хĕрлĕ Ялав орденĕпе—9 çынна,
Хĕрлĕ Çăлтăр орденĕпе—6 çынна,
«Знак Почета» орденĕпе—12 çынна,
«За трудовую доблесть» медальпе—14 çынна,
«За трудовое отличие» медальпе—16 çынна наградăланă. (ТАСС).

Вăтам Машиностроени Халăх Комиссариачĕн 183-мĕш №-лĕ, Ленин орденлĕ заводĕнчи работниксене наградăлани

Танксем туса кăларас тĕлĕшпе Правительство панă заданисене кăтартуллăн пурнăçа кĕртнĕшĕн, СССР Верховный Совечĕн Президиумĕ кăларнă Указпа, Вăтам Машиностроени Халăх Комиссариачĕн 183-мĕш №-лĕ, Ленин орденлĕ заводĕнчи работниксен группине наградăланă.

Ленин орденĕпе—2 çынна,
Ĕçлĕх Хĕрлĕ Ялав орденĕпе—12 çынна,
Хĕрлĕ Çăлтăр орденĕпе—11 çынна,
«Знак Почета» орденĕпе—19 çынна,
«За трудовую доблесть» медальпе—27 çынна,
«За трудовое отличие» медальпе—20 çынна наградăланă. (ТАСС).

Пахча-çимĕç хатĕрлевĕ

Пирĕн республика государствăна хăяр памалли плана ытлашшипех тултарчĕ. Ишлейпе Хĕрлĕ Чутай районĕсем планран ирттерсе государствăна 43 тоннăна яхăн хăяр пачĕç.

Колхозсем государствăна сухан та кишĕр те пама пуçларĕç. Ку вăхăтчен пурĕ 52 тонна ытларах сухан хатĕрленĕ. Государствăна сухан парас тĕлĕшпе Хĕрлĕ Чутай районĕнчи колхозсем малта пыраççĕ.

Çĕнĕ йышши боевой самолетсен сериллĕ производствине организацилес тата пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе чаплă çитĕнӳсем тунăшăн, СССР Верховный Совечĕн Президиумĕ кăларнă Указпа, Авиапромышленность Халăх Комиссарне А. И. Шахурина, Авиапромышленность Халăх Комиссарĕн пĕрремĕш заместительне П. В. Дементиева, Авиапромышленность Халăх Комиссарĕн заместительне П. А. Воронина тата пĕрремĕш №-лĕ завод директорне А. Т. Третьякова Социализмлă Ĕç Геройĕн званине панă. **Ӳкерчĕк çинче:** Социализмлă Ĕçĕн Геройĕсем (сулахайран сылтăмалла) **А. И. Шахурин, П. В. Дементиев, П. А. Воронин** тата **А. Т. Третьяков.**

А. ИОСЕЛЕВИЧ фотоӳкерчĕкĕ. (ТАСС фотохроники).

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Сентябрĕн 19-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ)

Сентябрĕн 19-мĕшĕнче пирĕн войскăсем пĕтĕм фронтра противника хирĕç çапăçнă, Киев патĕнче уйрăмăнах хаяр çапăçусем пулса пынă.

Сентябрĕн 17-мĕшĕнче сывлăшри çапăçусенче тата противникăн аэродромĕсенче нимĕçсен 45 самолетне пĕтерсе тăкнă. Пирĕн 23 самолет пĕтнĕ.

* * *

Мурманск енче пулнă вăйлă çапăçусенче пирĕн чаçсем нимĕçсен виçĕ «СС» батальонне тата икĕ горно-егерски полкне пысăк çухатусем кӳнĕ. «СС» батальонĕсен—«Фюрер», «Лют», «Германия» тата «Вилĕм батальонĕ» ятлă батальонсен, нимĕçсен 136-мĕш тата 137-мĕш горно-егерски полкĕсем пĕр пине яхăн салтаксемпе офицерсем вилнĕ тата 2 пин çын ытла аманнă.

* * *

Фронтăн Çурçĕр-Хĕвеланăç енчи участоксенчен пĕринче пирĕн артиллери, пулеметсем тата минометсем персе тăнипе противникăн укрепленисем тума хăтланакан сапернăй батальонне пĕтĕмĕшпех пĕтерсе тăкнă. Фронтăн тепĕр участокĕнче майор Егоровăн чаçĕсем нимĕçсен пысăк чаçĕсен атакине сирсе янă тата вĕсене пысăк çухатусем кӳнĕ. Çапăçу хирĕнче тăшманăн пĕр пине яхăн салтаксемпе офицерсем вилсе юлнă.

* * *

Фронтăн хĕвеланăç енче пирĕн войскăсем боеприпассен складне вут тивретсе янă, икĕ автоколоннăна çĕмĕрсе тăкнă, çавăн чухне противникăн пехотине пĕр батальона çити пĕтерсе тăкнă. Фронтăн тепĕр участокĕнче совет авиацийĕ тăшманăн икĕ самолетне персе ӳкернĕ, нимĕçсен «Хейнкель—126» самолет-разведчикне пирĕн территори çине антарса лартнă, 15 танка, 33 автомашинăна, пехотăн икĕ ротине тата противотанковăй батарейăна пĕтерсе тăкнă. Çурçĕр-Хĕвеланăç фронтĕнчи участоксенчен пĕринче пирĕн авиаци нимĕçсен 8 танкне, 6 бронемашинине тата пехота ларса пыракан 30 автомашинăна пĕтерсе тăкнă.

* * *

Ленинград патĕнчи çапăçусенче вĕлернĕ тата тыткăна илнĕ нимĕç офицерĕсем çумĕнче тупнă çырусем нимĕçсен фашистла войскисем питех те пысăк çухатусем тунине кăтартса параççĕ. Лейтенант Унляк хăйĕн ашшĕне, Кенигсбергри полици директорне çапла пĕлтерет: «Çак кунсенче эпир Польшăпа Францие тунă походсем вăхăтĕнче пĕтĕмпе çухатнинчен нумай пысăкрах çухатусем турăмăр тесе шухăшлатăп эпĕ. Ротăсен çапăçма пултаракан составĕ халĕ вăтамран илсен 40—50 çынран тăрать. Эпир пурте хĕле çитиччен вăрçă пĕтессе шанса тăратпăр, анчах çапах та ăшă тумтирсем хатĕрлеме тытăнтăм. Кĕрĕк пиншакпа алшишсем тупрăм та ĕнтĕ».

Гальмут Ланге салтак патне тылри госпитальрен унăн тусĕ аманнă салтак Эрик Хецке çапла çырать: «Вырăс салтакĕсем хăюллине тата мĕн виличченех кĕрешнине эсĕ курса ĕнентĕн пулĕ ĕнтĕ. Лазаретра выртатăп тата хамăн аманнă ура тӳрленессе кашни кунах кĕтетĕп, анчах питех те хуллен вăрçаççĕ, çавăнпа та тӳрленсе çитнĕ хыççăн каллех фронта ирĕксĕрех каймалла пуласран хăратăп».

Нимĕç салтакĕсем хăйсен тăванĕсенчен илекен çырусенче Англипе Совет авиацийĕсем Германи хулисем çине вĕçсе пынин результачĕсене çырса кăтартаççĕ. Ефрейтор Ланге патне Берлинран унăн шăллĕ Вилли тата йăмăкĕсем Хельгапа Фрида çапла çырнă: «Эрнекунпа шăматкун хушшинче çĕрле сывлăшри хăрушлăх çинчен пĕлтеричченех бомбăсем пăрахма пуçларĕç. Бомбăсем Штеттинри вокзал çине 11 сехет те 30 минутăра ӳкрĕç, хăрушлăх çинчен вара 12 сехет те 30 минутăра тин пĕлтерчĕç. Кусем вĕсем вырăс летчикĕсем пулнă...» Фриц Хагеманн ефрейторăн арăмĕ Падерборнран çапла пĕлтерет: «Англи летчикĕсем пирĕн çине каллех кашни каçах бомбăсем пăрахаççĕ. Хулана пĕтĕмĕшпе пекех çĕмĕрсе тăкрĕç. Кунта пурăнакансем нумайĕшĕ яла куçса кайрĕç». Вальтер Кох фельдфебелĕн мухтанчăкла çырăвĕ çине ответлесе унăн амăшĕ Эссенран çапла çырать: «Эсĕ аван пурăнатăп тесе калатăн. Ан ӳпкелеш, анчах та çакна эпĕ пачах та ĕненместĕп. Эпĕ те сана кунта пурте лайăх тесе çырма пултарнă пулăттăм, анчах та иртнĕ каçхине кунта пирĕнтен инçе мар вырăнта бомба ӳкнипе 11 çын вилчĕ».

* * *

Нимĕçсен фашистла ирсĕрĕсем Белоруссири хăйсем туртса илнĕ хуласемпе ялсенчи мирлĕ халăхран çаплах тискеррĕн мăшкăллаççĕ. Нумаях та пулмасть Германи салтакĕсем Петриков хулинчи тата çав хуларан 15 километр хушшинче вырнаçса тăракан ялсенчи çынсене хăйсен килĕсенчен хăваласа кăларнă. Нимĕç влаçĕсем пĕлтернĕ тăрăх, килсенчен хăваласа кăларассине «халăха çывăх вăхăтра хуласемпе ялсем çине бомбăсем пăрахассинчен çăлса хăварас» тесе туса ирттереççĕ иккен. Çынсем хăйсен хваттерĕсемпе çурчĕсенчен тухса кайсанах вĕсене çаратма тытăннă. Хаклă япаласене пурне те тиесе кайнă, ытти пурлăха пĕтерсе тăкнă.

* * *

Нимĕç салтакĕсем Полесье облаçĕнчи Домановически районри Киров ячĕпе тăракан ялхуçалăх артелĕн колхозницине Аксинья Коваленкона вăл хăйĕн ачисем валли хăварнă çăкăра фашистсене паманшăн вилес патне çитиех хĕненĕ. Серники ялĕнче фашистсем 250 çынна яхăн хăваласа пухнă та шăтăк чавма хушнă. Шăтăка чавса çитерсен фашистла ирсĕрсем, пулеметсенчен персе, хăваласа пухнă çынсене пурне те вĕлерсе пĕтернĕ.

* * *

Германири информаци бюровĕ çапла пĕлтернĕ: сентябрĕн 18-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле тата сентябрĕн 19-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле Германи авиацийĕ «Мускаври çар объекчĕсене ăнăçлăн атакăланă. Бомбăсем пăрахнине пула нумай пушарсем тухнă», тенĕ.

Гитлеровецсем хăйсен элекĕнче нимĕнле виçене те пăхăнманнине çак пĕлтерӳсем тата тепĕр хут кăтартса параççĕ. Паллă ĕнтĕ, сентябрĕн 18-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле тата сентябрĕн 19-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле Мускав çине нимĕнле бомба пăрахни те, çавăн пекех тата нимĕнле пушарсем те пулман. Çав каçсенче Мускаври çар объекчĕсене Германи авиацийĕ мар, Германири информаци бюровĕ «ăнăçлăн атакăланă».

* * *

Совет Союзĕн мĕнпур предприятийĕсенче нумай станокпа ĕçлекен стахановецсен патриотла движенийĕ саралса пырать. Комсомольск хулинчи машиностроени заводĕнчи токарь Денисов юлташ вăрçă кунĕсенче виçĕ станокпа ĕçлеме тытăннă. Ăна улăштаракан Еременко тата Рыбаков юлташсем те виçшер тата тăватшар станоксемпе ĕçлеме пуçланă. Горькири Л. М. Каганович ячĕпе тăракан станкозаводăн çамрăк рабочийĕ Путилин юлташ цехри пур станоксене те вĕренсе алла илнĕ. Вăл тимĕр касас ĕçе тăвать, шлифовка тăвать, сверлосемпе ĕçлет, станок-автомата ĕçлеттерет. Путилин юлташ нормăна 300 процент ытла тултарса пырать. Оренбургри депо фрезеровщикĕ Кочетов юлташ вăрçăн малтанхи кунĕсенчен пуçласах икĕ станокпа ĕçлеме тытăннă, вăл кашни кунах виçшер норма тултарать. Тулăри предприятисенче нумай станокпа ĕçлекенсен речĕсем йышланса пыраççĕ. Нумай станокпа ĕçлекенсем хушшинче техникăна ăнăçлăн алла илнĕ хĕрарăмсем нумай. Тулăри работница Леонова юлташ, малтан учетчица пулнăскер, пĕр уйăх хушшинчех фрезер ĕçне лайăх вĕренсе çитнĕ, халĕ икĕ станокпа ĕçлесе нормăна икĕ хут ирттерсе тултарать. Ленинградри работница-сверловщица Белякова юлташ икĕ станока ĕçлеттерет, хăйĕн заданине 280 процент тултарса пырать.

„Чĕлхе" илсе килнĕ

Çĕрле. Ешĕл плащсемпе-палаткăсемпе витĕннĕ красноармеецсем, тăшман дозорĕсенчен пăрăнса иртсе, фашистсен тылне кĕрсе пынă. Вĕсем нимĕçсен обозне курнă. Хăвăрт решени йышăннă. Разведчиксен автомачĕсем нимĕçсен обозĕ çине шăтăртаттарнă. Çичĕ фашиста вĕлернĕ, ыттисем тарма тытăннă.

Кубяковпа Варичев разведчиксем тата повар Семенов пĕр нимĕçе хупăрласа илнĕ. Вăл ефрейтор пулнă. Тулçутăлнă тĕле разведчиксем командăнăй пункта пынă, хăйсемпе пĕрле тыткăна лекнĕ нимĕçе илсе килнĕ. Тыткăна лекни пирĕн командованине кирлĕ сведенисем панă.

Нимӗҫ самолечӗсем Мускав ҫине вӗҫсе пыма ӑнӑҫҫӑр хӑтланса пӑхни

Сентябрӗн 19-мӗшпе 20-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсен группи Мускав ҫине вӗҫсе пыма хӑтланса пӑхнӑ. Пирӗн зенитнӑй артиллери персе тӑнипе тата ҫӗрлехи истребительсем тӑшман самолечӗсене сапаласа янӑ. Хула районне пӗр самолет ҫеҫ вӗҫсе пынӑ. Вӑл пӑрахнӑ темиҫе бомба сиен кӳреймен.

МУСКАВА ХӲТЛЕКЕНСЕМ

Ларнӑ ҫӗртен вӗсем иккӗшӗ те пӗр харӑс сиксе тӑраҫҫӗ. Пӗри старший лейтенант Кухаренко—пысӑк кӗлеткеллӗ анлӑ хулпуҫҫиллӗ тӗреклӗ ҫамрӑк. Тепри капитан Тетенков—вӑтам, хӑйӗн тусӗ ҫумӗнче пӗчӗкрех те тӗрексӗртерех пек курӑнакан шӑм-шаклӑ ҫамрӑк.

Кухаренкон ҫамрӑклӑхӗ виҫӗ вӑрҫӑра пулса темиҫе хутчен те тӑшмансемпе тытӑҫма ӗлкӗрнӗ—унӑн кӑкӑрӗ ҫинче икӗ орден! Пысӑк утӑмсем туса асӑрханса утнӑ утти, ҫирӗп те шултӑра ал-ури, васкамасӑр, кӑшт ӳркеннӗ пекрех калаҫнӑ калаҫӑвӗ—пурте вӑл нумай курни ҫинчен калаҫҫӗ. Тетенков хӑйӗн ҫамрӑклӑхне вӗренӳре ытларах ирттернӗ, чӑн-чӑн ҫапӑҫусенче пулсах кайман. Вӑл йӳрӗк, вӗри—ӑшра ҫапӑҫӑва туртӑнакан чӗре.

Пӗр самант—вӗсем ыталашаҫҫӗ те часах тӳпере пулаҫҫӗ.

«Ҫӳлерен те ҫӳле» —ӗлӗкрех ку сӑмахсене Тетенков юрӑра тӗлпулнӑ, халь хӑй вӑл ҫапла вӗҫет. Хыҫра ҫӗр ҫинче Мускав хуралса пысӑк ҫаврака сӑрт пек курӑнчӗ. Тӳпере прожекторсен ҫутисене хирӗҫ ҫӑлтӑрсем мӗскӗнӗн куҫ хӗсрӗҫ, вӑхӑчӗ-вӑхӑчӗпе вӗсем пачах курӑнмарӗҫ. Тавралла хӑйӗн самолечӗн кӗрлевӗсӗр пуҫне урӑх нимле сас-чӗвӗ те илтӗнмерӗ. Ҫывӑхра вӗҫекен тус та уйӑрлать. Вӑл пӗччен. Трук темле тискеррӗн ҫатӑртатакан кӗрлев—самолет! Вӑл—ӑна хирӗҫ, патнерех ҫитерехпе аякалла пӑрӑнать. Пӑхать—самолет хӳри ҫинче свастика. Аха, юнлӑ ҫӑхан! Тетенков пулеметран пенинчен вӑл аялалла тӑрӑнчӗ те пулеметсенчен пӗре-пере Мускав еннелле сылтӑмалла, сулахаялла кукӑркаласа вӗҫет. Тетенков ӑна пӗр вӑхӑтлӑха ҫухатать. Нумайлӑха мар, кӗҫех вӑл ӑна каллех пӗлӗтсем хушшинчен янкӑр кӑвак тӳпене хӑваласа тухать. Ҫӑхан каллех ҫӗрелле чӑмать. Тетенков та тӳрех ун ҫине тӑрӑнать. Противникӑн вут хыпса илнӗ самолечӗ халь ӗнтӗ Мускав ҫинелле мар вӗҫет, каялла, хӗвеланӑҫнелле вӗҫсе тарать.

Тараймастӑн! Патронсем пӗтсен те самолетпа ҫапса тӗп тӑватӑп!

Тетенков ҫавнашкал шухӑшланӑ самантра ҫӑхан хӑех йывӑҫсем хушшине хӗсӗнсе кӗрсе ҫӗр ҫине тӑрӑнать.

Мускав ҫыннисем халь ӑна, Тетенков персе антарнӑ «Юнкерс-88» самолета хӑйсен чи кӗрнеклӗ паркӗнче кураҫҫӗ. Ӑна тӗксӗм кӑвак сӑрӑпа сӑрланӑ—сӑнсӑр. Вӑл пуҫсӑр, чӗресӗр—кукӑрӑлнӑ пропеллерӗсемпе ҫунса тӗссӗрленнӗ мотор хӑйӗнпе юнашар выртаҫҫӗ. Юнашарах тата тепӗр самолет. Ӑна Кухаренко хӑйӗн тусӗпе—Тетенковпа пӗрле вӗҫсе улӑхнӑ каҫ персе антарнӑ. Тулашӗнчен вӑл ытлашши арканса кайман пек, аякран пӑхсан вӗҫсе улӑхма пултарнӑ пек те туйӑнать. Ӑшӗ вара унӑн та чӗресӗр. Ун чӗрине те Мускав ҫывӑхӗнче кӑларса илнӗ.

Астахов Мускав-шывӗ ҫине ҫапса ӳкернӗ самолетран инҫе мар Виктор Талалихин хӑйӗн самолечӗпе ҫапса антарнӑ «Хейнкель-111» самолет каҫӑрӑлса тӑрать. Ҫынсем унӑн хӳри умӗнче ытларах тӑраҫҫӗ, тыта-тыта пӑхса Талалихина аса илеҫҫӗ. Хӑшӗсем ӑна ҫывӑх пӗлеҫҫӗ, пӗрле те ӗҫленӗ. Нумай пулмасть, пӗр 3—4 ҫул каярах ҫеҫ, вӑл Мускаври аш-какай комбинатӗнче ӗҫленӗ, каҫсерен тата ирсенче вӗҫме вӗреннӗ. Театрсенче те, урамра та ӑна курнӑ—ялан вӑл Мускав ҫыннисем хушшинче пулнӑ. Хура сӑнлӑ хыткарах чӗмсӗр ҫамрӑк. Кам ӑна пӗлнӗ? Тата кам вӗсене пӗлсе ҫитертӗр? Вӗсем вӗт пинӗн!

Ҫав пинсенчен пӗри—Виктор Талалихин Мускавӑн пӗр уйӑхлӑ, пӗлӗтсӗр, каҫӗнче тӳпене вӗҫсе улӑхать те тӳрех тӑшмана хирӗҫ ҫапӑҫӑва кӗрет. Хӗрӳ ҫапӑҫура «Хейнкель-111» самолетӑн пӗр моторӗ пӑрахӑҫа тухсан ҫӑхан тарса ҫӑлӑнма хӑтланать. Талалихин вунӑ метртан ӑна пулеметран ҫунтарать. «Хейнкель-111» ҫав-ҫавах пӗлмесӗр вӗҫсе тарать. Талалихинӑн ҫав вӑхӑтра патронсем пӗтеҫҫӗ.

— Тарса ҫӑлӑнать, чунилли!

— Ҫук, ҫук!..—тавӑрать Виктор хӑйӗн иккӗленсе тапма хӑтланакан чӗрине.

Пысӑк хӑвӑртлӑхпа вӗҫсе тӑракан самолета хӑйӗн самолечӗпе ҫитсе ҫапса аркатас тесе, Ун патнех сывхарнӑ вӑхӑтра тӑшман кӗтмен ҫӗртен пеме тытӑнать. Талалихинӑн хӑрах алли аманать.

— Ҫук, халь тӑхтама юрамасть. Халь...

Ҫывӑха-ҫывӑха ҫитет те газ хушса вӑл хӑйӗн самолечӗпе «Хейнкель-111» самолета хӳререн ҫапать. Ҫунакан самолет ҫинчен хӑй парашютпа сикет. Халь те вӑл ӗлӗкхи пекех, пирӗн хушӑра. Енер хӑйӗн тӑванӗсемпе, юлташӗсемсӗр пуҫне ӑна никам та пӗлмен, паян Мускав ҫеҫ мар, пӗтӗм ҫӗршыв пӗлет—вӑл герой!

Вӑл ҫапса антарнӑ самолета кӑҫал март уйӑхӗнче туса кӑларнӑ. Ӑна симӗс-хура сӑрӑпа сӑрланӑ. Командирӗ—подполковник. Кӑкӑрӗ ҫинче—фашистсен эмблемипе хура хӗрес. Вӗсене вӑл 1939 ҫулта Польша, 1940 ҫулта Франци хулисемпе ялӗсене ҫунтарнӑшӑн, аркатнӑшӑн илнӗ. Урисенче паха сарӑ туфли. Вӗсене вӑл Парижра чухне хӑйӗн сӑран аттипе улӑштарса тӑхӑннӑ имӗш—Мускава ҫунтарма килес умӗн вӑл Францире пулнӑ.

Унӑн ытти юлташӗсем хӑйсен тумӗсемпех. Ҫав тумсене ҫурмалла е пачах арканнӑ, паркра халь тимӗр-тӑмӑр куписем пулса выртакан самолетсем хушшине пуха-пуха хунӑ. Сӑран аттисем лутра кунчаллӑ, тӗпӗсем хулӑм резина. Комбинезонӗсене хулӑм сарӑ материрен, брюкисене кӑвакрах ҫӑмламас пуставран ҫӗленӗ. Курткисем те ҫавах—илемсӗр, темле лапрашки пир пек шултра симӗс материрен ҫӗлетнӗ. Тата вӗсем пурте кивӗ, кӑсъисем ҫӗтӗк. Ҫӗнӗ япаласенчен, самолетсӑр пуҫне, вӗсен тата бомбӑсем ҫӗнӗ. Вӗсенчен пӗри пӗр пин килограмм туртать—ун ӑшне 10—12 ҫулхи тӗреклӗ ача ирӗклӗн вырнаҫмалла. Ӑна 1941 ҫулта апрель уйӑхӗнче туса кӑларнӑ.

И. МОИС.

Противник персе тӑнӑ ҫӗртех

Машенин юлташ комиссар пулса ертсе пыракан полк нимӗҫсене хирӗҫ вӑрах тата хаяр ҫапӑҫу туса пынӑ. Ҫак хаяр тытӑҫура Гусевпа Зайцев санитарсем хӑйсене геройла тытнӑ. Тӑшман ҫӑмӑр ҫунӑ пек персе тӑнӑ вӑхӑтра вӗсем аманнисене ҫыхнӑ, хулпуҫҫийӗсем ҫинче йӑтса вӗсене ҫапӑҫу хирӗнчен ҫӗклесе тухнӑ. Ҫав ҫӗрле Гусевпе Зайцев фашистсем персе тӑнӑ ҫӗртех аманнӑ вӑтӑр красноармееца илсе тухнӑ.

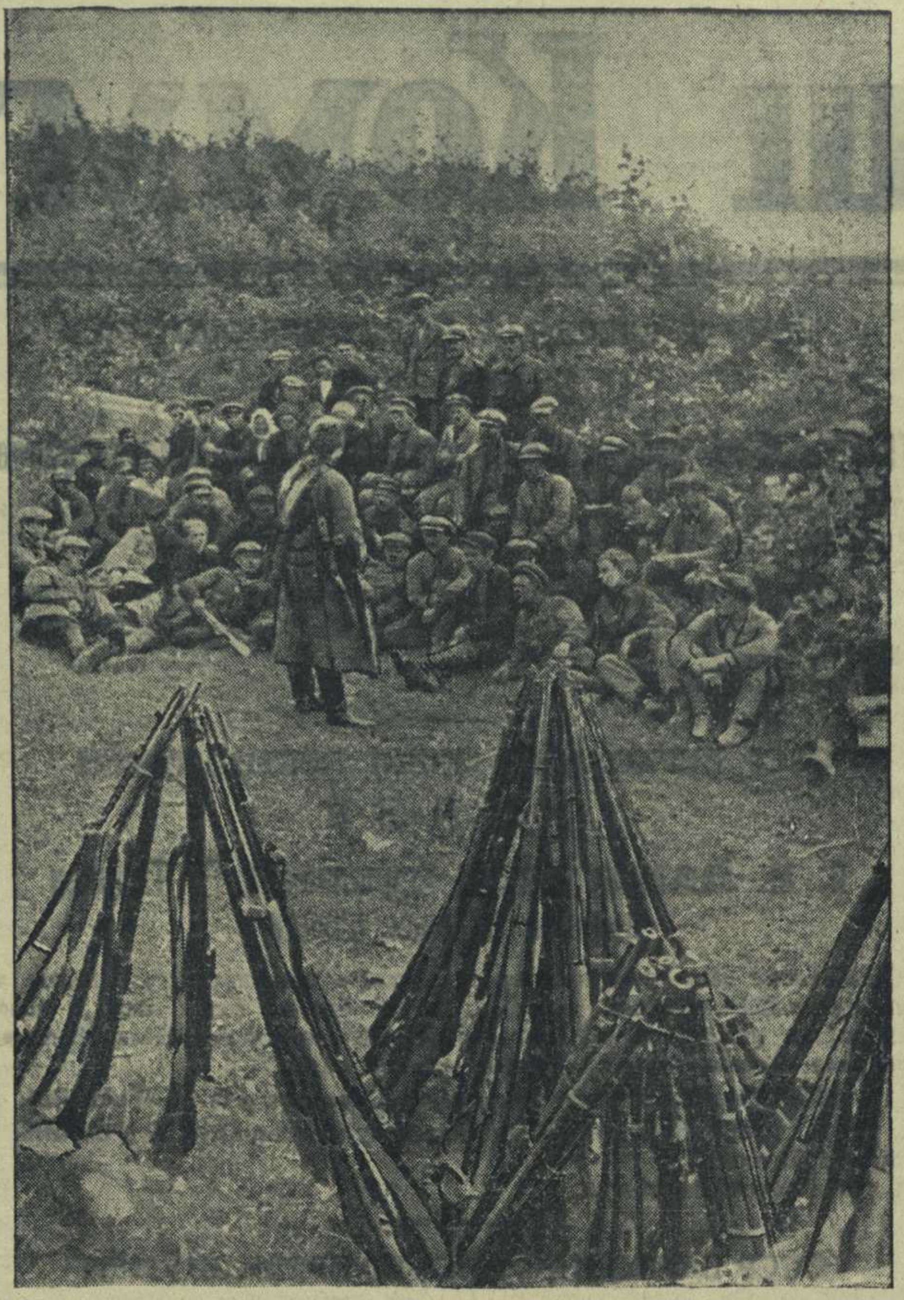

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ: **Ӳкерчӗк ҫинче:** партизансен отрячӗн начальникӗ Д. юлташ отряда боевой задачӑна ӑнлантарса парать (Хӗвеланӑҫ енӗ).

Г. Петрусов фотоӳкерчӗкӗ (ТАСС фотохроники).

ХАҪАТСЕМ ТӐРӐХ

Халӑх хӑйӗн ҫарӗ валли ӑшӑ тумтирсем пухать

«Пирӗн колхоз оборона фондне 4,5 центнер тырӑ, 260 литр сӗт, 100 килограмм пыл, 51 килограмм аш-какай, укҫан, пахча-ҫимӗҫсем чылай пачӗ. Анчах, ку ҫителӗксӗр. Хӗл ҫывхарса килет. Хӗрлӗ Ҫар валли, апат-ҫимӗҫсемсӗр пуҫне, ӑшӑ тумтирсем кирлӗ, фашизма хирӗҫ паттӑррӑн ҫапӑҫакан Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухасси пирӗнтен кашниннех тумалли хисеплӗ те ответлӑ ӗҫ», тесе ҫыраҫҫӗ Тӑвай районӗнчи «Красная Чувашия» колхоз членӗсем хӑйсен чӗнӗвӗнче.

«Красная Чувашия» колхоз боецсем валли 50 мӑшӑр ҫӑматӑ, 50-шар мӑшӑр ҫӑм чулхасемпе алшишсем хатӗрлесе парать. Кунсӑр пуҫне, колхозниксем хӑйсем 51 сурӑх тирӗ, 30 мӑшӑр алшиш, 15 мӑшӑр чулха, ҫӑматӑсем, ӑшӑ кӗпесем т. ыт. параҫҫӗ. Колхоз членӗсем районри ытти колхозсемпе колхозниксене те хӑйсен пек тума чӗнеҫҫӗ.

Шупашкарти Ленин ячӗпе тӑракан фабрикӑри работницӑсен пуҫарӑвне республикӑри пӗтӗм ӗҫҫыннисем ырласа йышӑнчӗҫ, ҫакӑн хыҫҫӑн халӑхӑн ҫӗнӗ, хӑватлӑ движенийӗ пуҫланса карӗ. Мӗншӗн тесен, ҫак пуҫару вӑл мухтавлӑ Хӗрлӗ Ҫара пулӑшас тӗлӗшпе тунӑ пуҫару. Хӗрлӗ Ҫар валли тесен халӑх тем туса пама та хатӗр, туса парать те. Совет халӑхӗ Хӗрлӗ Ҫар фашизма ҫӗнтерессе шанса тӑрать, ҫара юратать, ӑна пулӑшать.

Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ӗҫе вуншар пин ҫын хутшӑнчӗҫ, вӗсенчен кашниех ӑшӑ тумтирсем пачӗ.

Чкаловски районри «Коммунизм байрагы» хаҫат ҫырса пӗлтернӗ тӑрӑх, «Маяк» колхоз боецсем валли 100 мӑшӑр ҫӑматӑ йӑваламаллӑх ҫӑм, 30 кӗрӗк пиншак ҫӗлемеллӗх тир, 100-шер мӑшӑр чулхасемпе алшишсем панӑ.

Ҫавӑн пекех, Вӑрмар районӗнчи «Арабусь» колхоз та 10 кӗрӗк пиншак, 27 мӑшӑр ҫӑматӑ, 100-шер мӑшӑр алшишсемпе чулхасем парать.

Районри хаҫатсен тата вырӑнти стена хаҫачӗсен задачи — халӑхӑн ҫак ҫӗнӗ движенийӗ ҫинчен уҫӑмлӑрах та тӗплӗнрех ҫутатасси. Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухасси — вӑл государствӑн питӗ те пысӑк ӗҫӗ пулса тӑрать. Ҫакна кашни хаҫатӑн ӑнланса илсе, ун ҫинчен ӗҫҫыннисен сарлака массине каласа памалла.

Ҫавӑнпа пӗрлех, вырӑнти пичетӗн колхозсем, колхозниксем пухнӑ чӗрӗ тирсенчен тата ҫӑмран боецсем валли ӑшӑ тумтирсем хатӗрлесе парас ӗҫе вырӑнтах организацилессине пуҫарса пымалла. Сӗнтӗрвӑрри районӗнче чӗрӗ тирсене тӑвас, кӗрӗк пиншаксем ҫӗлес, ҫӑматӑ йӑвалас ӗҫсене артельсем хӑйсем ҫине илчӗҫ, чылай колхозсем ку ӗҫе хӑйсем тӑваҫҫӗ. Районри хаҫатсем ҫак ыйтусене тӗплӗн ҫутатса партипе совет вырӑнти органӗсене пулӑшса пыма тивӗҫ.

Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли—ӑшӑ тумтирсем

ИЕПРЕҪ. Хӗрлӗ Ҫар валли ӑшӑ япаласем пухас тӗлӗшпе Димитров ячӗпе тӑракан колхозри комисси председателӗ Муравьева юлташ уйрӑмах лайӑх ӗҫлет. Вӑл тӑрӑшнипе ку колхозра 42 сурӑх тирӗ, 17 алшӑлли, икӗ мӑшӑр ҫӑматӑ, 3 ҫӗлӗк, 10 килограмм ҫӑм тата ытти япаласене те пухнӑ.

«МОПР» колхозра ӑшӑ япаласем пухакан комиссин председателӗ Гаврилов юлташ колхозниксем хушшинче 28 тир, 8 килограмм ҫӑм, 21 алшӑлли, 12 мӑшӑр портянка, пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ, 3 мӑшӑр перчатка, 4 ҫӗлӗк тата ытти вак япаласем пухса районри склада леҫсе пачӗ. Ҫак колхозӑн членӗ Ефим Федоров 900 грамм ҫӑм, икӗ тир, пӗр алшӑлли, пӗр мӑшӑр портянкӑллӑх пир панӑ. Ку колхозранах Пелагея Лаврентьева икӗ сурӑх тирӗ, алшӑлли, портянка панӑ.

Кировски ялсоветне кӗрекен «Эконом» колхоз правленийӗн председателӗ Федор Ильин Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли кӗрӗк пиншак ҫӗлетме 5 сурӑх тирӗ пачӗ.

Сентябрӗн 19-мӗшне районри комиссин складне 150 сурӑх тирӗ, 42 ҫӗлӗк, 4 мӑшӑр ҫӑматӑ, 40 килограмм ҫӑм, 20 мӑшӑр перчатка, 8 мӑшӑр ҫӑм носки, ваттӑ хурса ҫӗленӗ 6 шаровар, 4 простынь, 5 мӑшӑр ӑшӑ кӗпе-йӗм, 2 кӗрӗк пиншак тата ытти япаласем пухӑннӑ.

Г. АНТОНОВ.

ВКП(б) Иепреҫ райкомӗн секретарӗ.

* * *

ШӐХАСАН. Сентябрӗн 19-мӗшне районӗпе Хӗрлӗ Ҫар валли 580 тир, 22 мӑшӑр ҫӑматӑ, 27 ҫӗлӗк, 456 мӑшӑр чулха-носки, 384 мӑшӑр ҫӑм алшиш, 138 мӑшӑр ҫӑм тӑла, 140 мӑшӑр портянка, 115 килограмм ҫӑм, 3 фуфайка, 47 ӑшӑ кӗпе, 2 кӗрӗк пиншак, 14 мӑшӑр кӗпе-йӗм, 27 алшӑлли, ваттӑ хурса ҫӗленӗ икӗ пиншак, 2 одеяло тата ытти япаласем те пухӑннӑ.

Ухманьри «Победа» колхоз членӗсем 31 тир, 4 ҫӗлӗк, 5 мӑшӑр перчатка, 4 мӑшӑр носки, 2 ҫыхнӑ кӗпе, 36 алшӑлли, 2 минтер пичӗ, 7 килограмм ҫӑм, пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ пачӗҫ. Уйкас Кибек ялӗнчи Тельман ячӗпе тӑракан колхоз ҫӗр килограмм ҫӑм парать.

Ӑшӑ япаласем пухас ӗҫ малалла пырать.

Г. ЗАХАРОВ.

ВКП(б) Шӑхасан райкомӗн секретарӗ.

* * *

ОКТЯБРЬСКОЕ. Районри колхозсенче Хӗрлӗ Ҫара ӑшӑ тумтирсем парса пулӑшасси сарӑлсах пырать. Сентябрӗн 19-мӗш тӗлне пӗтӗм районӗпе 562 тир, 19 мӑшӑр ҫӑматӑ, 372 килограмм ҫӑм, 270 мӑшӑр алшишсемпе перчаткӑсем, 185 мӑшӑр носки, 10 ҫӗлӗк, 8 мӑшӑр кӗпе-йӗм, 50 мӑшӑр тӑла т. ыт. япаласене те пухнӑ.

Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухса парассине уйрӑмӑнах Кӗчкей, Ускасси, Шупашкар Ӗсмӗл колхозӗсенче лайӑх организациленӗ. Ускассинчи Михайлова колхозницӑн упӑшки иккӗмӗш уйӑх фашистсене хирӗҫ фронтра ҫапӑҫать. Вӑл хӑй те тылра тимлӗн ӗҫленипе тата ӑшӑ тумтирсем панипе Хӗрлӗ Ҫара куллен пулӑшса пырать. Ҫак кунсенче Михайлова Хӗрлӗ Ҫар валли 2 тир пачӗ. Ҫичӗпӳртри Знакомова колхозница пӗр тир, тепӗр мӑшӑр носки пачӗ.

Хӗрлӗ Ҫарти боецсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ӗҫ малаллах пырать.

И. ДОЛГОВ.

ВКП(б) райкомӗн секретарӗ.

КАНАШ. Ҫи-пуҫа тӑхӑнмалли ӑшӑ япаласене фронта валли пухас тӗлӗшпе «Красный воин» артель ҫумӗнче ятарласа комисси тунӑ. Унӑн председателӗ Корчагин юлташ комисси ӗҫе тытӑнни ҫинчен ҫапла каласа парать:

— Малтан митинг туса ирттертӗмӗр. Митингра артель коллективӗ Шупашкар хулинчи Ленин ячӗпе тӑракан фабрикӑри работницӑсем чӗнсе каланине хапӑл туса йышӑнчӗ. «Ҫӗнтерӳ тума мӗн кирлине пурне те парар!»—терӗҫ митингра пулнисем. Унтан актив канашлӑвне пухрӑмӑр, унта вара ӑшӑ япаласем пухассине мӗнле туса пырасси ҫинчен калаҫса татӑлтӑмӑр. Вара пирӗн активистсем кашниех ӗҫе тытӑнчӗҫ.

Хӗрлӗ Ҫар валли ӑшӑ япаласем пухас ӗҫе артельри кашни активистах хутшӑннӑ. Акӑ, коммунист Зиновьев юлташ ҫӗвӗ ҫӗлекен цехри 1-мӗш сменӑри рабочисемпе служащисем хушшинче совет халӑхӗн историллӗ кӗрешӗвӗ ҫинчен, фронта яланах пулӑшса тӑма кирли ҫинчен кашни кунах агитацилет. Унӑн сменинчи рабочисем пурте фронтри боецсем валли ӑшӑ япаласем уйӑрса пама пулнӑ. Халӗ Зиновьев юлташ ҫав япаласене пухать. Малтанхи кун 4 мӑшӑр ҫӑм носки, 4 мӑшӑр алшиш, темиҫе алшӑлли, сӑмса тутри, ӑшӑ япаласем илме 180 тенкӗ укҫа пухнӑ.

Иккӗмӗш сменӑри рабочисем хушшинче ӗҫлекен агитатор Федорова те Зиновьевран юлмасть.

Ҫак артельре ӗҫлекенсем Хӗрлӗ Ҫара пулӑшас тӗлӗшпе тимлӗн ӗҫлеҫҫӗ. Ҫыхакансем васкасах ҫӑмран носкисемпе чулхасем, алшишсемпе перчаткӑсем ҫыхаҫҫӗ, кӗпе-йӗмсем ҫӗлеҫҫӗ. Скрипченков бригадир ӑшӑ япала илме 40 тенкӗ укҫа тата икӗ мӑшӑр чулха ҫыхса панӑ.

Ҫавӑн пекех аш-какай комбинатӗнчи рабочисемпе служащисем 4 мӑшӑр ҫӑматӑ, 16 мӑшӑр перчатка, 16 мӑшӑр носки, 3 фуфайка, 3 шаровар, пӗр одеяло пухнӑ, оборона фондне 280 тенкӗ укҫа, пӗр самовар панӑ.

Т. ИВАНОВ.

* * *

Шупашкар хулинчи килхуҫи хӗрарӑмӗсем Хӗрлӗ Ҫар боецӗсене ӑшӑ тумтирсем парса пулӑшас ӗҫе активлӑн хутшӑнчӗҫ.

Ленинград урамӗнчи килхуҫи хӗрарӑмӗ Стешова юлташ Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ, Краснова юлташ хаклӑ тӑракан лайӑх мулаххай пачӗҫ.

Арзамасова юлташӑн упӑшки фронтра, вӑл Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли пӗр мулаххай, пӗр ӑшӑ фуфайка пачӗ.

София Андреевна Смирнова юлташӑн ывӑлӗ урса кайнӑ Германи фашисчӗсемпе ҫапӑҫса вилнӗ. Смирнова юлташ ҫапла каларӗ:

—Манӑн ывӑлӑм тӑван ҫӗршыв чысӗшӗн, хаяр тӑшманпа ҫапӑҫса вилчӗ. Анчах унӑн вилӗмӗшӗн Хӗрлӗ Ҫарӑн хастарлӑ боецӗсем тӑшмана вунӑ хут вӑйлӑнрах ҫапса ҫӗмӗрӗҫ. Эпӗ вӗсене ӑшӑ мулаххай парса пулӑшатӑп. Малашне те тӑван Хӗрлӗ Ҫара пулӑшса тӑратӑп, терӗ.

Трофимова юлташӑн та упӑшки фронтра. Вӑл Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли перчатка, пӗр алшӑлли пачӗ. А. Петрова юлташ 4 метр хаклӑ йышши пусма-тавар пачӗ. Нумайӑшӗ ӑшӑ фуфайкӑсем, носкисем, алшӑллисем параҫҫӗ. Ершина, Чемоданова тата ытти юлташсем те Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли чулхасем, носкисем ҫыхаҫҫӗ.

Ҫавнашкалах Ярмарочнӑй, Кузнечнӑй тата ытти урамсенчи килхуҫи хӗрарӑмӗсем те Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем хатӗрлесе параҫҫӗ.

* * *

ҪӖРПУ. Шӗнерти «Глиссер» колхоз членӗсем Хӗрлӗ Ҫар валли 18 тир, 12 мӑшӑр носки, 3 мӑшӑр ҫӑматӑ, 4 килограмм ҫӑм тата ытти те пама пулчӗҫ.

Районри ытти колхозсенче те пухусем пулса иртрӗҫ. Пур колхозра та тӑван ҫӗршыва сыхлакан паттӑр Хӗрлӗ Ҫара ӑшӑ тумтирсем парса пулӑшма йышӑнчӗҫ. Чылай колхозсенче ӑшӑ тумтирсем пухма тытӑнчӗҫ те ӗнтӗ. Сентябрӗн 17-мӗш тӗлне районри комисси складне 58 тир, 12 килограмм ҫӑм, 10 ҫӗлӗк, алшиш-чулхасем тата ытти те пухӑннӑ.

Г. ПЕТРОВ.

* * *

ПЕРВОМАЙСКОЕ. Ӗҫҫынни депутачӗсен райсовет исполкомӗнче ӗҫлекенсем фронтри боецсем валли ӑшӑ тумтирсем параҫҫӗ. Смирнов — фуфайка, Романов—ҫӑматӑ, Кольцов, Антонов, Прокопьев, Денисов, Софронов юлташсем пӗрер тир, Никитина юлташ пӗр мӑшӑр алшиш тата ӑшӑ тӑла пачӗҫ.

В. СЕМЕНОВ.

Хӑюллисен полкӗ

Н-ски соединенин командирӗ 17-мӗш мото-стрелковӑй полкӑн командирне Михайловский майора тата полковой комиссара Эйхмана хӑй патне чӗнтернӗ. Полк умне ответлӑ задача лартнӑ, ҫав задачӑна пурнӑҫа кӗртни пӗтӗм соединенин боевой ӗҫӗсене ӑнӑҫлӑн татса памалла пулнӑ.

Кашни сехет хаклӑ пулнӑ. Полк ҫийӗнчех ҫапӑҫӑва кайнӑ.

Противникпа ҫав кунах тӗл пулнӑ. Фашистсем Б. ятлӑ ялта вырнаҫса ларнӑ. Вӗсем виҫӗ батарейӑран пеме тытӑннӑ, полк малалла куҫса пырассине тытса чарма шутланӑ пулас. Пирӗн артиллери дивизионӗ васкавлӑн сарӑлса кайнӑ; темиҫе минута иртсен, унӑн орудийӗсем ял ҫине тӗл пеме тытӑннӑ. Полк куҫса пынӑ ҫӗртенех тӳрех атакӑна кӗнӗ. Нимӗҫсене ялтан сирпӗтсе кӑларнӑ.

Полк малтанхи кунах хытӑ сиксе ӳкнӗ хыҫҫӑн, ирхине нимӗҫсем йышӑнса илнӗ М. ялӗ патне пырса ҫитнӗ. Ҫапӑҫу пуҫланса кайнӑ.

Взвод командирӗ Жужглов ял лешъенчен нимӗҫ автомашинисен колонни килнине асӑрхаса илнӗ. Вӑл сулахай фланга станковӑй пулеметсем илсе пынӑ та, нимӗҫ пехоти машинӑсенчен анассине кӗтсе тӑнӑ, ансанах вӗсене пулеметсенчен персе йӑлтах ҫулса тӑкнӑ. Нимӗҫ тупписем полкӑн сулахай флангне тапӑннӑ, анчах нихӑш енчен те сиенленмен тата ҫӗнӗрен пыра-пыра ҫапма хатӗр тӑракан пулеметсене Жужглов ҫӗнӗ позицине куҫарнӑ.

Полк яла штурмлама ҫӗкленнӗ. Батальонсенчен пӗрин командирӗ аманнӑ пулнӑ,—батальона старший политрук Доценко атакӑна ертсе кайнӑ. Нимӗҫсем атакӑна йышӑнман, вӗсем хӑйсен ҫумӗнче мӗн пуррине пурне те яла пӑрахса хӑварса, каялла тарнӑ.

Яла тытса илнӗ. «Фашистсене чаплӑн тураса тӑкрӑмӑр!»—тесе каланӑ боецсем. Тӑшман 22 оруди, 32 автомашина, 11 танк, 8 мотоцикл тата нумай боеприпассем ҫухатса хӑварнӑ. Нимӗҫсене 100 ҫынна яхӑн тыткӑна илнӗ.

Ҫӗнтерӳ тунипе хавхаланнӑ боецсене Михайловскипе Эйхман малалла ертсе кайнӑ.

Полкӑн командирӗпе комиссарӗ хӑйсен боецӗсене тата командирӗсене хӑюллӑхӑн, ҫирӗплӗхӗн тата боевой туслӑхӑн образецӗсене кӑтартнӑ. Иккӗшӗ те вӗсем ҫӳллӗ, вӑйлӑ, вӗсем иккӗшӗ яланах пӗрле. Вӗсене курсан боецсем савӑнӑҫлӑн кулаҫҫӗ. Вӗсен ҫирӗп туслӑхӗ, пӗрлӗхлӗ ӗҫӗсем тата вӗсен тимӗр пек ҫирӗплӗхӗ полк йывӑр обстановкӑна килсе лексен те, боецсем хушшинче пӗтӗҫӳлӗхе тата ҫӗнтерес шанчӑка тӗреклетсе пынӑ.

Командованин заданине ӑнӑҫлӑн пурнӑҫа кӗртсе, полк темиҫе кун хушши ҫапӑҫса малалла пынӑ. Ц. ялне йышӑнса илнӗ.

Анчах та фашистсем Хӗрлӗ Ҫарӑн хӑюллӑ чаҫне хирӗҫ пысӑк вӑйсем янӑ та, ӑна хупӑрласа илнӗ.

Полк хӑйне хӑй йӗритавра хӳтлессине хӑвӑрт организациленӗ. Пӗлсе маскировка тунӑ. Тӑшман самолечӗсем пӗлӗтре ӗрӗхсе ҫӳренӗ, анчах полк ӑҫта тӑнине тупайман. Ҫӗр лӑпкӑ иртнӗ.

Ирхине Михайловскипе Эйхман командирсене пухнӑ.

«Капла ӗҫсӗр тӑни преступлени туни пулать, тесе шутлатӑп. Кирек мӗнле обстановкӑра та тӑшмана ҫӗмӗрмелле», —тенӗ комиссар.

Полк Ц. ялне хӳтлесе тӑма тӗреклӗ вӑй хӑварнӑ та, ҫапӑҫӑва тухса кайнӑ. Разведчиксем шоссе тӑрӑх нимӗҫсен пысӑк автоколонни шуса пыни ҫинчен пӗлтернӗ. Полк батальонӗсем йывӑҫ тӗммисем витӗр шӑппӑн шӑвӑнса пырса выртнӑ. Шоссе икҫӗр метртра пулнӑ. Капитан Борисов минометсене пӗр ҫӗре пухса тӑратнӑ, пӗрремӗш хут кӑларса янӑ минӑсемех тӑшманӑн малта пыракан машинисене ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Нимӗҫсем машинӑсен ванчӑкӗсене шоссе ҫинчен сӗтӗре-сӗтӗре кӑларнӑ та, малаллах шунӑ. Борисов ракета панӑ. Тӑшман ҫине артиллери дивизионӗ пеме тытӑннӑ. Шоссепе пыракан тӑшман капланса ларнӑ, грузовикӗсем пӗр ҫӗре кӗпӗрленсе тӑнӑ, пӗр-пӗрне пыра-пыра таптама тата пӗр-пӗрин ҫине кӗрсе кайма тытӑннӑ. Нимӗҫсен хӑраса ӳкнӗ пехоти машинӑсем ҫинчен ана-ана тарнӑ,—кунта вара ӑна пирӗн пулеметчиксем умранах персе вӗлерме пуҫланӑ.

Нимӗҫсен колоннинче 20 орудине яхӑн пулнӑ. Вӗсем перкелеме тытӑнсанах, Борисовӑн миномечӗсем тӑшман батарейисене пӗрин хыҫҫӑн теприне стройран кӑларнӑ. Борисова виҫӗ пуля лексе амантнӑ; хӑйӗн суранӗсене хӑвӑрттӑн ҫыхнӑ та, бинтсем витӗр юн сӑрхӑнса тӑнине пӑхмасӑрах, тӑшман ҫине персе тӑрассине ертсе пынӑ.

Противник ҫапӑҫӑва танксем кӗртнӗ, анчах полк йывӑҫ тӗммисем витӗр шоссе патӗнчен пӑрахса кайнӑ. Нимӗҫсем темиҫе вуншар танк тата 500 салтака яхӑн ҫухатнӑ.

Полк таврари вырӑнсенчен пуринчен те ҫӳлерех тӑракан вырӑна, ҫурҫӗр енчен ҫӑра вӑрманпа хупланса тӑракан высотана йышӑнса илнӗ.

Полк ҫирӗп йышӑнса тӑракан сӑрт патне фашистсем хӑйсен вӑйӗсене илсе килме пуҫланӑ.

Тӑшмансем йӗритавра хупӑрласа илме тытӑннӑ. Хӑрушӑ обстановка пулса тӑнӑ. Нимӗҫсем пирӗннисенчен виҫӗ хут йышлӑрах пулнӑ.

Михайловский тӑшман хупӑрласа илнӗ вырӑнтан тухса каймалли ҫул шырама вӑрман енне разведчиксен группине янӑ. Персе тӑнине пӑхмасӑрах, Эйхман пур подразделенисене те пӑхса ҫаврӑнса тухнӑ: «Ҫирӗп тӑрӑр, хытӑ ҫапӑр, Хӗрлӗ Ҫарӑн алли фашистсемшӗн йывӑр иккенне тӑшмана кӑтартӑр»,—тенӗ вӑл боецсене.

Полк пенипе нимӗҫсем высота ҫинчен ҫӗнӗрен те ҫӗнӗрен каялла йӑваланса аннӑ. Фашистсен офицерӗсем хыҫалта хыпаланса ҫӳрени, наганӗсемпе суллакаласа хӑйсен салтакӗсене хӑратни курӑннӑ.

Михайловскипе Эйхман боецсене контратакӑна ертсе кайнӑ. Батальонсем пысӑк юхӑмпа фашистсен цепӗсем ҫине вӑркӑннӑ. Тӑшман пысӑк ҫухатусем тӳснӗ.

Ҫав вӑхӑтра разведка вӑрман витӗр ҫул уҫӑ пулни ҫинчен пӗлтернӗ. Полк, пулеметсенчен персе тӑнипе хӑйне хӳтлесе, высота ҫинчен кайнӑ. Партбюро секретарӗ Факторович, пулеметнӑй ротӑра пулнӑскер, ҫак ҫапӑҫура герой вилӗмӗпе вилнӗ. Пӗр пулеметчик амансан, вӑл унӑн пулеметне тытнӑ та, тӑшман снарячӗ ҫурӑлса кайнипе виличченех пеме пӑрахман.

Михайловскипе Эйхман высота ҫинчен пуринчен те кайран пӑрахса кайнӑ.

Вӗсем иккӗш полка чӑтлӑх вӑрман витӗр ертсе пынӑ. Кирек мӗнле пулсан та хамӑр чаҫсем патне ҫитсе, вӗсемпе пӗрлешмелле пулнӑ.

Кашни боец валли пилӗкшер патрон кӑна тӑрса юлнӑ. Татти-сыпписӗр пулса иртнӗ ҫапӑҫусем ывӑнтарса ҫитернӗ. Анчах полк вӑрман витӗр сукмаксемпе, шурлӑхсем витӗр тырпуссисем ҫинчен, ҫырмасем урлӑ ише-ише каҫса, малаллах пынӑ. Полк походӑн вуниккӗмӗш кунӗнче Хӗрлӗ Ҫар чаҫӗсемпе пӗрлешнӗ.

Тепӗр талӑк иртсен Михайловскипе Эйхман нимӗҫсен 5-мӗш дивизине ҫӗмӗрсе тӑкма хӑйсен полкне ҫапӑҫӑва ертсе кӗнӗ.

Полк ҫӗрле противникӑн флангӗнчен ҫаврӑнса иртнӗ те, фашистсен тылне кӗрсе кайнӑ. Полк ҫавтери кӗтмен ҫӗртен пырса ҫапнӑ, вӑл ҫапӑҫура ҫӗнтерессине татса пани пекех пулнӑ. Халӗ ҫеҫ фронт линине илсе килнӗ нимӗҫсен пиллӗкмӗш дивизине пӗтерсе тӑкнӑ, ун ҫине фашистсен генералӗсем уйрӑмах пысӑккӑн шаннӑ пулнӑ.

* * *

Ылханлӑ тӑшмана хирӗҫ пынӑ пур тытӑҫусем витӗр илсе тухнӑ полкӑн боевой ялавӗ халӗ геройла Хӗрлӗ Ҫарӑн ытти чаплӑ ялавӗсемпе пӗрле ҫӳлтен те ҫӳле вӗлкӗшет. Халӗ полк ялавне тӑван ҫӗршывӑн чи пысӑк наградипе илемлетсе тӑрать. Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн тата ҫак ӗҫре хастарлӑхпа хӑюллӑх кӑтартнӑшӑн 17-мӗш мото-стрелковӑй полка СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ 1941 ҫулти августӑн 31-мӗшӗнче кӑларнӑ Указпа Ленин орденӗ парса наградӑланӑ. Михайловский майора тата полковой комиссара Эйхмана Ленин орденӗпе наградӑланӑ. Ҫавӑн пекех геройла полкӑн чылай командирӗсемпе боецӗсене те наградӑланӑ.

И. КОЖЕВИН.

Планран ирттерсе кӑмрӑк кӑлараҫҫӗ

Донбасс горнякӗсем ҫӗркӑмрӑкӗ кӑларассине ӳстерессишӗн ырми-канми кӗрешеҫҫӗ. Вуншар коллективсем, 9 уйӑхӑн программине срокчен тултарса, планран ирттерсе пиншер тонна топливо панӑ. «Снежнянантрацит» трестӑн Сталин ячӗпе тӑракан 18-мӗш номерлӗ шахтинчен — Совет Союзӗнчи чи лайӑх шахтӑран планран ирттерсе кӑларнӑ ҫӗркӑмрӑкӗн вунӑ эшелонне ӑсатнӑ та ӗнтӗ. (ТАСС).

„Пионер“ колхозри комсомолецсен ĕçĕсем

ЕТĔРНЕ. Кăташри «Пионер» колхоз çумĕнчи комсомол организаци хăйĕн ĕçне аванлатсах пырать. Организацинче 11 комсомолец. Комсомол комитечĕ комсомолецсен политикăлла пĕлӳне ӳстерес, вĕсен производствăллă активлăхне хăпартас ĕçсене, союзра тăман çамрăксемпе ĕçлессине чылай лайăхлатрĕ.

Комсомолецсем колхозри пур ĕçсене те ертсе пыраççĕ, хăйсем пуçараççĕ. Комсомолец С. Федоров колхоз председателĕ пулса ĕçлет. Вăл ертсе пыракан колхоз районри малта пыракан колхозсенчен пĕрийĕ шутланать. «Пионер» колхоз иккĕмĕш çул ĕнтĕ Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ. Колхоз çулсеренех тырпул тухăçне ӳстерсе пырать. Иртнĕ çулта кашни гектартан вăтам шутпа 16 центнер тĕштырă туса илсе районра мала тухрĕ. Кăçал кашни гектартан вăтам шутпа 17 центнер тухать. Колхозра пур ĕçсем те вăхăтра пулса пыраççĕ.

Комсомолец М. Шкурин—колхоз счетовочĕ, Ф. Кольцов—колхозри учетчик-кассир пулса ĕçлеççĕ. Вĕсем хăйсен ĕçĕсене тивĕçлипе туса пыраççĕ. Комитет секретарĕ, ВЛКСМ райкомĕн бюро членĕ Степан Пугачев юлташ тăваттăмĕш çул ĕнтĕ II-мĕш бригадăн бригадирĕ пулса ĕçлет. Унăн бригади яланах малта пырать. Колхозниксем хушшинчи ĕçе тĕрĕс йĕркеленĕ. Çавăнпа ку бригада кĕртыррине 4 кун хушшинче, çуртыррине 7 кунта вырса пĕтерсе капана хыврĕ.

Комсомолка Е. Шушанова акушерка-трахсестра пулса ĕçлет. Вăл ялта трахомăна пĕтĕмпех тĕп тунă. Ялсоветĕнчи колхозсенче ГСО кружокĕсем организацилесе, унтан 200 çынна яхăн вĕрентсе кăларнă. М. Васильевпа Д. Федоров комсомолецсем малта пыракан звеносен звеновочĕсем пулса ĕçлеççĕ, Г. Николаев комсомолец — колхозри тимĕрçĕ т. ыт. те.

Колхозри комсомолецсем агитациллĕ-массăллă ĕçе лайăх туса пыраççĕ. Вĕсем колхозниксене кашни кунах Совет Информаци Бюровĕ паракан сводкăсене вуласа ăнлантараççĕ, Хĕрлĕ Çар воинĕсен отечественнăй вăрçă фронтĕнчи паттăр ĕçĕсемпе, тылри ĕççыннисен мухтавлă ĕçĕсемпе паллаштараççĕ. Уйрăмăнах С. Пугачев, М. Васильев, Д. Федоров комсомолец-агитаторсен паха ĕçĕсене кăтартмалла. Вĕсем колхозниксене çар ĕçне вĕрентессине те лайăх организациленĕ. С. Пугачев колхозниксене сывлăшран тапăннинчен сыхланма вĕрентет. Ку тĕлĕшпе Пугачев юлташ 9 каласу туса ирттернĕ, хаçатсемпе брошюрăсем çинчи статьясене чылай вуласа кăтартнă.

Комсомол организаци союзра тăман çамрăксемпе те лайăх ĕçлет. Комсомолецсем вĕсемпе каласусем туса ирттереççĕ, ĕçре хăйсем пек примерлă та хастарлă пулма вĕрентеççĕ, ĕçе явăçтараççĕ. Союзра тăман çамрăксенчен 7 çын агитаторсем пулса ĕçлеççĕ. Вĕсем ĕçре лайăх тĕслĕхсем кăтартаççĕ. Акă О. Николаева 8 номер стена хаçачĕ кăларнă, бригадăри колхозниксене кашни кунах Совет Информаци Бюровĕн сводкине вуласа ăнлантарать. Колхозниксене çар ĕçне вĕрентессипе те тăрăшса ĕçлет. Сывлăшран тапăннинчен сыхланас ыйту тăрăх вăл 5 каласу туса ирттернĕ. О. Николаева юлташ фронта кайнă финагент И. Мидюков вырăнĕнче ĕçлет. Письмоносец Б. Шаронов строительство бригадинчи колхозниксене тăшманăн самолечĕсене палласа илме, сывлăшран тапăннинчен тата химиллĕ тапăнуран сыхланма вĕрентет.

Вулав çурчĕн заведующийĕ коммунист С. Сынков нумаях пулмасть Хĕрлĕ Çар ретне кайрĕ. Халĕ унăн вырăнĕнче А. Скрипкин ĕçлет. Вăл вулав çурчĕн ĕçĕсене вăрçă вăхăтĕнчи пек, çĕнĕ йĕркепе туса пырать. Вулав çуртĕнче ирхине тата каçхине колхозниксем пĕрле пухăнса радио итлеççĕ, унтах çĕнĕ хаçатсемпе журналсене вулаççĕ. Скрипкин колхозниксемпе пĕрле ĕçлесе, вĕсене хаçатсем çинчи çĕнĕ хыпарсене вуласа парать, уйра агитаторсемпе тĕл пулса вĕсене çĕнĕ хаçатсем, брошюрăсем парса хăварать. Вулав çуртĕнче справка сĕтелĕ пур. Унта колхозниксем хăйсен облигацийĕсене тĕрĕслеççĕ, тĕрлĕрен ыйтусем тăрăх ответсем илеççĕ.

Колхозăн фермисенче 12 çамрăк хĕр ĕçлеççĕ. Вĕсем хăйсене шанса панă ĕçе тивĕçлипе туса пыраççĕ, ĕçре паха тĕслĕхсем кăтартаççĕ. Ферма сĕт сăвассин çулталăкри планне август уйăхĕнчех тултарнă. Ялсовет депутачĕ, фермăри чи лайăх доярка А. Иванова сĕт сăвассин çулталăкри планне августăн 20-мĕшĕнчех тултарнă. М. Игнатьева фермăри çамрăк пăрусене лайăх пăхса ӳстерет. Вăл пăхакан пăрусем кунсеренех 350—400-шер грамм хушăнаççĕ. 11 уйăхри «Шадрова» пăру 168 килограмм, «Секис» 150 килограмм, 9 уйăхри «Синай» 122 килограмм таяççĕ. Çавнашкалах чăх-чĕп ферминчи О. Семашкина, сурăх ферминчи О. Константинова т. ыт. хĕрсем те тăрăшса ĕçлеççĕ, хăйсене панă заданисене ытлашшипех тултараççĕ.

Колхозри çамрăксен ĕçри хастарлăхĕ пысăк, вăл ӳснĕçемĕн ӳссе пырать. Вĕсем пур çĕрте те тăрăшса ĕçлеççĕ. А. Иванова доярка ир-каç фермăра ĕне сăвать, кăнтăрла уйра ĕçлесе 300-шер кĕлте вырса çыхать. О. Семашкина кăнтăрла чăх-чĕп ферминче, каçхине авăн çапнă çĕрте тăрăшса ĕçлет. А. Николаев, Н. Михайлов, С. Вашуткина, В. Гаврилова т. ыт. чылай хĕрсемпе каччăсем итем çинче икшер те виçшер смена пĕр канмасăр ĕçлеççĕ.

Колхоз ĕçĕнче шкул ачисем те тăрăшса ĕçлеççĕ. Алеша Краснов хăй пиллĕкмĕш класра çеç вĕренет пулин те кунсеренех 150 кĕлте вырнă.

Кунашкал тăрăшса ĕçлекеннисем колхозра нумай П. Петров, Долгов, Н. Павлов т. ыт. чылай вĕренекенсем халĕ шкула çӳреççĕ пулин те каçхине, канмалли кунсенче авăн çапнă çĕрте ĕçлеççĕ.

Колхозри çамрăксем, пĕтĕм совет халăхĕпе пĕрле, çĕршывăн оборона фондне тăвассишĕн тăрăшса ĕçлеççĕ. Комсомол организаци пуçарнипе августăн 17-мĕшĕнче пулнă воскресникре 198 çын 217 ĕçкунĕ ĕçлесе илнĕ, тупăшпа оборона фондне хывнă. Пионерсемпе шкул ачисем 1,5 тонна тимĕр-тăмăр пухса панă. Колхоз оборона фондне 500 литр сĕт, 200 çăмарта панă. Халĕ артель государствăна тата 2500 литр сĕт парать.

НИК. ЦВЕТКОВ.

Колхозри агитаторсем

ТĂВАЙ. Районри вулав çурчĕсемпе клубсенче политикăллă-массăллă ĕç вăйлансах пырать. Колхозниксем отечественнăй вăрçă çинчен радио тăрăх паракан çĕнĕ хыпарсене пĕлме ялти политçут учрежденисене ирхине тата каçхине йышлăн çӳреççĕ.

Ленин ячĕпе тăракан колхозра Совет Информбюровĕн пĕлтерĕвĕсене радио тăрăх итлеме вуншар çын пухăнаççĕ. Çав пĕлтерӳсене итленĕ хыççăн ВКП(б) членĕн кандидачĕ учитель М. Даров юлташ, вулав çурчĕн заведующийĕ К. Антонова юлташ тата коммунист Ф. Петухов юлташ колхозниксем ăнланса илеймен ыйтусене ăнлантарса параççĕ. Вĕсемех колхозниксем ĕçленĕ çĕре кайса унта çĕнĕ хыпарсене каласа кăтартаççĕ.

Лачкассинчи «Çăлтăр» колхозра парти членĕ П. Васильев юлташ кашни кунах ирхине ĕçе тытăнас умĕн е каçхине колхозниксене çĕнĕ хыпарсем çинчен каласа парать. **РАЗНОМАЗОВ.**

Коммунистсем халăха çар ĕçне вĕрентес ĕçре малта пыраççĕ

Пирĕн мухтавлă Хĕрлĕ Çар нимĕçсен фашистла çарне хирĕç икĕ уйăх ытла ĕнтĕ геройла çапăçать. Тăшмана хăвăртрах çапса çĕмĕрме Хĕрлĕ Çара пулăшас ĕçре Сĕнтĕр районĕнчи ĕççыннисем пурте пĕр шухăшлă пулса, ĕçĕн пур участокĕсенче те хăйсен умĕнче тăракан задачăсене кĕске вăхăтра пурнăçласа пырассишĕн кĕрешеççĕ.

Çавăнпа пĕрлех, хальхи тапхăрăн мĕнпур ответлăхне ăнланса илсе, колхозниксемпе колхозницăсем тата совет интеллигенцийĕ вăрçă ĕçне вĕренсе пыраççĕ. Партин пуçламăш организацийĕсем массăллă-политикăллă ĕçе вăрçă вăхăтĕнчи условисемпе килĕшӳллĕ туса пынă тата хуçалăхлă-политикăллă задачăсене хăвăрттăн пурнăçласа пынă вăхăтрах, вăрçă ĕçне вĕренессине лайăхлатас, Осоавиахимăн пуçламăш организацийĕсене пулăшса пырас енĕпе ĕçлеççĕ.

Районĕпе Осоавиахимăн учебнăй командисенче пин çын ытла вĕренет. Парти членĕсемпе кандидачĕсем тата комсомолецсем пурте çар ĕçне вĕренеççĕ. Çакăнтан ĕнтĕ коммунистсемпе комсомолецсем вăрçă ĕçне çине тăрсах вĕренме тытăнни курăнать.

Осоавиахим райсовечĕ çумĕнчи учебнăй командăра командирсем пулса пĕтĕмпех коммунистсем ĕçлеççĕ. Жемчугов, Ярадов, Кузнецов коммунистсем хăйсене хушнă ĕçсене большевикла хастарлăхпа пурнăçлаççĕ, ĕççыннисене вăрçă ĕçне вĕрентме тăрăшаççĕ. Çак командăра вĕренекен Астров, А. Иванова коммунистсем занятисене пĕр сиктермесĕр çӳресе, вăрçă ĕçне хастарлăн вĕренсе пыраççĕ. Астров юлташ государство банкĕн районри уйрăмĕнче ĕçлекен служащисем хушшинче ПВХО кружокне организациленĕ, унтах самозащита группин икĕ звенине тунă, вĕсен занятийĕсем йĕркеллĕ пулса иртеççĕ. Çавăн пекех райсовет исполкомĕнче те самозащита группи организациленĕ. Группа начальникĕ пулса ĕçлеме Ястребов коммуниста уйăрнă. Группăри звеносен занятийĕсене йĕркеллĕ ирттереççĕ.

Нумай колхозсенче Осоавиахимăн учебнăй командисем программа тăрăх вĕренсе пыраççĕ. Ярославкăри комсомолец Павлов командир пулса ертсе пыракан учебнăй команда программăра кăтартнисене вĕренсе пĕтернĕ.

Пушкăрти пуçламăш парторганизацинчи коммунистсем халăха вăрçă ĕçне вĕрентессине лайăх организациленĕ. Ку ĕçре вĕсем хăйсем пример кăтартса пырса, ытти çынсене те вăрçă ĕçне вĕренме явăçтараççĕ. Пуçламăш парторганизацин секретарĕ И. Никитин юлташ учебнăй команда ĕçне яланах конкретлă ертсе пырать, час-часах унăн ĕçне тĕрĕслет. Çапла вара, кунта 89 çын 110 сехетлĕ программăна вĕренсе тухса 1-мĕш ступеньри «Ворошиловский стрелок» значокĕн нормисене пачĕç. Комсомолец Антонов юлташ инструктор пулса ĕçлесе, 156 çынна ПВХО кружокĕсенчен вĕрентсе кăларчĕ.

ССР Союзĕн Совнаркомĕ ĕççыннисене пурне те обязательнăй йĕркепе ПВХО ĕçне вĕрентес пирки постановлени йышăннă хыççăн, районра сывлăшран тапăннинчен тата химиллĕ тапăнуран сыхланма вĕренесси анлăн саралса кайрĕ. Хальхи вăхăтра ПВХО ĕçне вĕрентессипе 110 инструктор ĕçлеççĕ, вĕсем 171 кружока ертсе пыраççĕ.

Халăха ПВХО ĕçне вĕрентес тĕлĕшпе уйрăм коммунистсем питех те активлăн ĕçлеççĕ. Коммунистка Яшмолкина юлташ Шупуç ялсоветĕнчи колхозсенче 102 çынна ПВХО кружокĕсенчен вĕрентсе кăларнă. Яшмолкина юлташ вăл ĕçе колхозниксемпе таччăн çыхăнса, вĕсене çав ĕçпе интереслентернипе туса пыма пултарнă. Вăл уборка вăхăтĕнче яланах колхозниксемпе пĕрле уйра ĕçленĕ. Каннă вăхăтра колхозниксене хаçатсем вуласа панă, каласусем ирттернĕ, Совет Информаци Бюровĕн пĕлтерĕвĕсемпе паллаштарнă, Хĕрлĕ Çар боецĕсем фронтра Германин фашистла войскисене хирĕç геройла çапăçни çинчен каласа панă. Çапла ĕнтĕ Яшмолкина юлташ вăрçă ĕçне вĕрентес ыйтăва нихăçан та ытти ыйтусенчен уйрăм туса пыман, яланах вăл ĕçе массăллă-политикăллă ĕçпе таччăн çыхăнтарса туса пынă. Колхозниксем те вăрçă ĕçне вĕренме кирлине ăнланса илсе, Осоавиахимăн учебнăй подразделенийĕсенче тăрăшса вĕренеççĕ. Çавăн пекех Киселев (Моргауш), Салтакеев (Кашмаш) коммунистсем те халăха вăрçă ĕçне вĕрентес тĕлĕшпе активлăн ĕçлеççĕ.

Массăллă-политикăллă ĕçе анлăн туса пынă май районра оборона фончĕ тăвас ĕç те вăйлансах пырать. Районĕпе 16 пин тенкĕ укçан, 121 пин тенкĕлĕх заем облигацийĕсем, 66 центнер тырă, 15 центнер аш-какай, 153 килограмм çăм т. ыт. ялхуçалăх продукчĕсене те оборона фондне панă. Акă, Пушкăрт ялсоветĕнчи колхозсем: «Новый путь» — пĕр ĕне, 100 килограмм пыл, 1000 çăмарта, 5000 литр сĕт, «Заря» — пĕр лаша, 1000 çăмарта, «13 лет РККА» — 10 килограмм çу, 10 килограмм пыл, 3000 тенкĕлĕх заем облигацийĕсем оборона фондне пачĕç. Кун пек тĕслĕхсем районра татах та нумай.

Халăха вăрçă ĕçне вĕрентес ĕçре коммунистсем нумайĕшĕ пример кăтартса пыраççĕ. Анчах ку ĕçре çитменлĕхсем те пур-ха. Хăшпĕр коммунистсем çак ĕç çине çиелтен пăхаççĕ. Акă, И. Смирнов (райфо), Е. Иванова (сельпо), К. Бычкова (торготдел) коммунистсем «пирĕн вăхăт çук» тесе занятисене тăтăшах мар çӳреççĕ.

Партин районри организацинчи коммунистсен хальхи тапхăрăн ответлăхне ăнланса илсе, вăрçă ĕçне вĕренессинче пример кăтартса пырса, Осоавиахим организацисене куллен пулăшса, çак ĕçе большевикла организацилес пулать.

Н. ПЕТУХОВ.

ВКП(б) Сĕнтĕр райкомĕн секретарĕ.

Вулав çурчĕ колхоза ĕçре пулăшать

ÇĔМĔРЛЕ. Тукас вулав çурчĕ ял халăхĕшĕн чăннипех те культура вучахĕ пулса тăнă. Хĕллехи вăхăтра кунта ваттисем те, çамрăккисем те, шкул ачисем те çӳренĕ. Библиотекăран кĕнекесем илсе вулакансен хисепĕ 137 çынна çитнĕ.

Вулав çурчĕ çуллахи вăхăтра хăйĕн ĕçне уя, колхозниксем ĕçленĕ çĕре куçарнă. Вулав çурчĕн активĕ бригадăсене саланнă. Кашни бригада çумне агитатор-вулавçăсем çирĕплетнĕ. Вĕсем Совет Информаци Бюровĕн пĕлтерĕвĕсене, боевой эпизодсене т. ыт. çĕнĕ хыпарсене вуласа ăнлантарса параççĕ. Вĕсемех бригадăсенче стена хаçачĕсем кăлараççĕ, сывлăшран килсе тапăннинчен сыхланма вĕрентеççĕ.

Агитатор Алексей Альцев тырă вырнă вăхăтра пĕрремĕш бригадăри колхозниксем хушшинче кулленех каласусем ирттерсе пынă, хаçат-журналсем вуланă. Стена хаçачĕ кăларас ĕçе активлăн хутшăннă.

Вулав çурчĕн заведующийĕ Кузьмин юлташ II-мĕш бригадăра ĕçлет. Вăл колхозниксене хаçат-журналсем вуласа панисĕр пуçне тата вĕсене сывлăшран килсе тапăннинчен сыхланма вĕрентет. Халĕ вăл программа тăрăх вĕрентсе пĕтерчĕ. Чылай колхозниксем (С. Савков, А. Фербикова, У. Иваничева) отлично вĕренсе тухрĕç. Колхозниксенчен нумайĕшĕ самозащита групписенче тăраççĕ.

Кузьмин юлташ заем вылявĕсем хыççăн ĕççыннисене облигацисене тĕрĕслеме пулăшать. Колхозниксене çĕршыв оборонин фондне тунă çĕре хутшăнма агитацилет. Кузьмин юлташ оборона фончĕ валли кĕске вăхăтрах 1040 тенкĕлĕх заем облигацийĕсем пухрĕ.

Массăллă-ăнлантарулла ĕçе йĕркеллĕн туса пыни колхозниксен ĕçри хастарлăхне хăпартать. Кашни колхозник халь вăрçă вăхăчĕ хушнă пек ĕçлесе пырать. «Заря» колхоз кĕрхи тырăсене вăхăтра вырса пĕтерсе, авăн çапас ĕçе лайăх организацилерĕ. Çитес кунсенчех çурхи тырăсене вырса пĕтереççĕ.

Кашни участокри ĕçрех колхозниксем нормăсене ирттерсе тултараççĕ. Акă Фекла Сымоловăнах илер. Вăл тырă вырнă чухне яланах хăйĕн нормине ирттерсе тултарса пычĕ. Халĕ вăл кĕлте турттарать, норма тăрăх 10 лав вырăнне вăл 12—13 лав турттарать.

— Манăн упăшка гитлерла бандитсене хирĕç çапăçма кайнă. Эпĕ кунта, производствăра, хастарлăн ĕçлесе Хĕрлĕ Çара пулăшатăп, — тет вăл.

Евдокия Фербикова, Фекла Ефремова, Матрена Афанасьева колхозницăсем те кĕлте турттараççĕ, нормăсене 115—120 процент тултарса пыраççĕ. 60 çулхи Иван Романовпа Григорий Алексеев капансем тунă çĕрте куллен 1,5—2 норма тăваççĕ.

Вăтă колхозникăн Андрей Кузнецовăн 4 ывăлĕ Хĕрлĕ Çарта. Иртнĕ çулсенче вăл вăтă май тырă вырас ĕçе хутшăнман. Кăçал вăтă пулсан та чăтса тăраймарĕ, пур ĕçе те активлăн хутшăнать. Тырă вырнă çĕрте ĕçлерĕ, халь капан хывнă çĕрте ĕçлет. Вăл оборона фондне кашни уйăхрах пĕрер ĕçкунĕ парса тăма пулчĕ.

Агитаторсем вырăнти çак паха фактсемпе туллин усă кураççĕ. Вĕсем уйрăм колхозниксен ĕç опычĕсем çинчен ыттисене каласа параççĕ, вĕсенчен пример илсе ĕçлеме чĕнеççĕ.

ХАР. ЛИСИН.

Коммунистсем пример кăтартаççĕ

ШАХАСАН. Районри учрежденисенче, предприятисенче тата колхозсенче ĕççыннисен нумай йышлă пухăвĕсемпе митингĕсем пулса иртрĕç. Вĕсенче Шупашкарти Ленин ячĕпе тăракан фабрикăри рабочисем тата Кольцовкăри Сталин ячĕпе тăракан колхоз членĕсем Хĕрлĕ Çар валли ăшă тумтирсем пухас пирки чĕнсе каланине сӳтсе-яврĕç.

Хĕрлĕ Çар валли ăшă тумтирсем пухасси районра ăнăçлăн пулса пырать. Районĕпе илсен, кĕске вăхăт хушшинчех Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли 2 кĕрĕк пиншак, 22 мăшăр çăматă, 55 тир, 466 мăшăр носки, 348 мăшăр алшиш, 138 мăшăр çăм тăла, 12 килограмм çăм, 5 фуфайка, 47 мăшăр ăшă кĕпе-йĕм пухнă.

Партин тата комсомолăн пуçламăш организацийĕсем, коммунистсемпе комсомолецсем Хĕрлĕ Çар валли ăшă тумтирсемпе япаласем пухас ĕçĕн организаторĕсем пулса тăраççĕ. Вĕсем ку ĕçре ыттисене пример кăтартаççĕ, хăйсен япалисене чи малтан парса, ыттисене те çавăн пек тума чĕнеççĕ. Акă, ВКП(б) райкомĕнче ĕçлекенсен коллективĕ пĕр фуфайка, 8 мăшăр ăшă кĕпе-йĕм, 5 мулаххай, 5 мăшăр носки, 2 мăшăр алшиш пухса панă.

Шăхасанти вăтам шкул çумĕнчи пуçламăш парторганизаци пуçарнипе учительсемпе вĕренекенсем 5 мăшăр çăматă, пĕр кĕрĕк пиншак, 20 мăшăр носки, 15 мăшăр алшиш, 21 мăшăр тăла, 6 тир пухса панă. Шкул директорĕ, вăлах парторганизаци секретарĕ, Нимаков юлташ пĕр кĕрĕк пиншак, çăматă, носки, алшиш тата пĕр мăшăр тăла пачĕ.

Парти членĕ Мухин юлташ пуçарнипе Ăвăспӳрт Кибечри колхоз членĕсем ку таринччен 4 мăшăр çăматă, 50 мăшăр носки, 35 мăшăр çăм алшиш, 18 сурăх тирĕ пухса панă.

Парти членĕ, Атыковăри туллимар вăтам шкулăн директорĕ, орденоносец П. А. Григорьева юлташ пĕр мăшăр çăматă, пĕр тир, 2 мăшăр çăм чулха панă. Ворошилов ячĕпе тăракан колхоз (Шуркасси) председателĕ Ильин юлташ пĕр мăшăр çăматă, икшер мăшăр чулха тата алшиш панă.

Калинин ячĕпе тăракан колхоз председателĕ М. Н. Николаев юлташ та хăйĕн япалисене чи малтан парса, колхозниксене пример кăтартрĕ. Вăл пĕр тир, пĕр мăшăр çăматă пачĕ. Çавăн хыççăн вара колхозниксем пĕр харăсах 20 мăшăр алшиш-чулха, 2 мăшăр çăматă, 5 çĕлĕк, пĕр мăшăр ăшă кĕпе-йĕм, 30 тир пачĕç.

Хĕрлĕ Çар валли ăшă япаласем пухас ĕç саралсах пырать. Çак ĕçе туса пыма уйăрнă комиссисем япаласене пухас, пухнă чĕрĕ тирсене тутарас, вĕсенчен кĕрĕк пиншаксем çĕлетес, çăмран çăматă йăвалаттарас е алшиш-чулха çыхтарас ĕçе организацилеççĕ.

Парти райкомĕ Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ăшă япаласем пухас тĕлĕшпе массăллă-политикăллă ĕçе туса пыма партипе совет активне ялсене ячĕ.

В. ЧЕРНОВ.

Вăрçă ĕçне вĕренеççĕ

Упнерти (Вăрнар р.) туллимар вăтам шкулти учительсем 8 çын ПВХО нормисене панă. Халь вĕсем вĕренекенсем тата колхозниксем хушшинче организациленĕ кружоксене ертсе пыраççĕ. Колхозниксене сывлăшри тапăнуран сыхланма вĕрентес тĕлĕшпе уйрăмăнах А. Ефимова юлташ тăрăшса ĕçлет.

Шкул ачисем физкультурăпа вăрçă ĕçне нихăçанхинчен те тимлĕн вĕренеççĕ.

В. М.

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. **Укерчĕк çинче:** Кĕçĕн лейтенант В. Л. Жиляев (сылтăмран иккĕмĕш) боецсемпе командирсене разведчиксен экипажĕ тăшман танкисчĕсен ялавне тытса илни çинчен каласа парать. А. ФРИДЛЯНСКИЙ фотоӳкерчĕкĕ. (ТАСС фотохроники).

Çĕршыва пысăк пахалăхлă йывăç памалла

Пирĕн çĕршыв туса пыракан отечественнăй вăрçă пĕтĕм ĕçе хальхи вăхăт ыйтнă пек урăхлатса çĕнетме хушать. Вăрман промышленноçĕн предприятийĕсем умне тăван çĕршыва çителĕклĕ, пысăк пахалăхлă йывăçсем парас задача тухса тăчĕ. Пирĕн Чăваш республикинчи вăрман предприятисенче ĕçлекенсем çав задачăна пурнăçлас тесе ĕç нормисене икĕ-виçĕ хут ирттерсе тултарса ĕçлеме тытăнчĕç.

Фронта кайнă упăшкисем вырăнне вăрман предприятисенче ĕçлеме арăмĕсем, хĕрсем тăраççĕ, ФЗО-ра вĕренсе тухнă çамрăк кадрсем станоксем умне тăраççĕ. Вĕсем малтанхи кунсенчех пысăк çĕкленӳпе хастарлăн ĕçлесе, ĕç техникине кĕске вăхăтрах хăнăхса çитеççĕ. Нумайĕшĕ вĕсенчен кулленхи ĕç нормине ытлашшипех тултарса пырса, юратнă тăван çĕршыв оборонине çирĕплетме пулăшаççĕ.

Çĕмĕрлери механизациленĕ вăрман пунктĕнче сӳсмен клещисем тăвакан Васин юлташ август уйăхĕнче 25 кун ĕçлесе уйăхри плана 200 процент тултарнă. Вăрнарти вăрманпромхозĕнче урапа тукăнĕсем авакан Солодков юлташ ĕç нормине 213 процент тултарса ĕçлет. Вăрман турттаракан çамрăк рабочи, ФЗО вĕренсе пĕтернĕ Николаев юлташ август уйăхĕнчи плана 213 процент тултарнă.

Çавăн пекех Вăрмар вăрман пунктĕнче ĕçлекен рабочисем Таниковпа Григорьев юлташсем те кулленхи ĕç нормине 200—240 процент таран тултарса ĕçлеççĕ.

Çакнашкал икĕ норма ытла тултарса ĕçлекен стахановецсем ытти вăрман предприятийĕсенче те чылай.

Тăван çĕршыва лайăх пахалăхлă йывăç çителĕклĕ парас тĕлĕшпе малти ретре пыракан вăрман промхозĕсен коллективĕсем çулталăк планне ытлашшипех тултарассишĕн мĕнпур вăя хурса кĕрешеççĕ.

Атăл тăрăхĕнчи вăрманпромхозĕ (директорĕ Васильев юлташ) вăрман хатĕрлемелли çулталăк планне пурнăçларĕ те ĕнтĕ. Буинскри вăрман ĕçлекен завод та, пысăк пахалăхлă продукци парса, август уйăхĕнчи плана ытлашшипех тултарчĕ.

Улатăрти вăрманпромхозĕ вăрман турттарас ĕçе, çул начальникĕ Воложинов юлташ тăрăшнипе, август уйăхĕнчи плана ытлашшипех тултарнă. Республикăри ытти чылай вăрман предприятийĕсем те çавнашкал лайăх пример кăтартса ĕçлеççĕ.

Халĕ вăрман предприятийĕсенчи руководительсен умĕнче двухсотниксен, трехсотниксен шутне анлăн ӳстерсе пырас ыйту тăрать. Икĕ-виçĕ норма тултарса ĕçлекен рабочисемпе работницăсене пур енчен те пулăшса, хавхалантарса пырас пулать. Çĕнĕ рабочисене ĕçе тĕрĕс организацилесе, техникăна алла çавăрса илме пулăшмалла. Сахалтарах рабочисемпех пысăк плана пурнăçласа, тăван çĕршыва пахалăхлă йывăç парассишĕн кĕрешмелле. Кирлĕ йывăçа вăхăтра, çителĕклĕ памалла.

Хальхи вăхăтра вăрман предприятисенче стахановецсен шутне нихăçанхи пек мар ӳстермелле. Вăрман ĕçлемелли инструментсемпе моторлă пăчкăсемпе, йывăç тиемелли агрегатсемпе, газогенераторлă автомашинăсемпе, тракторсемпе лайăх сортлă йывăçсене касса турттарнă çĕрте усă курмалла.

Вăрман предприятийĕсенчи руководительсен, рабочисемпе работницăсен, инженерсемпе техниксен пурин те заданисене вăхăтра пурнăçлама лайăх организациленсе ĕçлемелле. Çав майпа вăрман предприятисенче халех хĕле хатĕрленес ĕçе анлăн сарса ямалла. Чугунçул е шывçулĕ çывăхĕнчи лайăх лесосексене уйăрса хатĕрлесе хумалла. Пурăнмалли çуртсене, лаша витисене кирлĕ ремонтсем туса ирттермелле. Çĕнĕрен уйăрса хунă лесосексем çине аякри лесосексем çинчи юрăхлă бараксене куçарса лартмалла. Вăрман касмалли инструментсене йĕркелесе хатĕрлемелле. Вăрман предприятийĕсенче ĕçлеме çĕнĕ кадрсем, бракерьсем, мастерсем хĕрарăмсенчен васкавлă майпа хатĕрлемелле.

Кăçалхи отечественнăй вăрçă кунĕсенчи хĕлре вăрман хатĕрлес ĕçре поточно-кольцевой меслетпе усă курасси тата пăр çулĕсем, юртан хытарса лайăхлатнă çулсем туса лашасемпе çителĕклĕн усă курасси пысăк вырăн йышăнса тăрать.

Вăрман хатĕрлемелли кĕркуннеле хĕллехи вăхăта лайăх хатĕрленнипе кĕтсе илмелле. Предприятисенчи ресурсемпе пĕтĕмпех усă курма тăрăшмалла. Районри парторганизацисемпе вырăнти советсен вăрман предприятийĕсен руководителĕсене куллен пулăшса пымалла.

Вăрман предприятисенчи пуçламăш парторганизацисен вăрманта ĕçлекен рабочисемпе работницăсем хушшинче массăллă-политикăллă ĕçе вăйлăн туса пымалла, вăрманта ĕçлекенсем хушшинче ĕç героизмне ӳстерсе пымалла.

П. ИЛЬИН.

Вăрман Халăх Комиссариачĕн инженерĕ.

Хĕле лайăх хатĕрленнипе кĕтсе илмелле

Кăçалхи çул Совет Союзĕнчи пĕтĕм ĕçхалăхĕ отечественнăй аслă вăрçă кунĕсенче хĕллене кĕтсе илет. Пур предприятисемпе организацисен те кăçалхи хĕл уйăхĕсенче çуллахинчен чылай ытларах продукци туса кăлармалла. Çавăнпа та хĕле хатĕрленесси кашни предприяти, организаци, кашни ĕççынни умĕнчи питех те ответлă задача пулса тăрать. Хĕрлĕ Çара çĕнтерӳ тума кирлĕ япаласене кĕске вăхăтрах вырăна çитерме нимĕнле чăрмав та пулмалла мар. Вут-шанкă çуккипе е пӳрт-çуртсене çителĕклĕ юсаманнипе пĕр предприяти те, пĕр учреждени те чарăнса тăмалла мар. Çав майпа вут-шанкă хатĕрлес тата пӳрт-çуртсене çителĕклĕ юсас ĕçсене вăйлатмалла.

Хулана вут-шанкă çителĕклĕ тăратас ĕçе вăрман предприятийĕсем чылайĕшĕ лайăх пурнăçласа пыраççĕ. Шупашкар районĕнчи Заводская ялĕнчи вăрман промысла артелĕн планпа хулана 500 кубла метр вутă тăратмалла пулнă пулсан, вăл плана срокченех тултарнă. Çавăн пекех Мăн Шахчари вăрман промысла артелĕ те хулана план тăрăх 1000 кубла метр вутă памалла пулнă пулсан, вăл та плана срокченех 112 процент тултарнă. Анчах хăшпĕр вăрман предприятийĕсем хулана вутă тăратас ĕçре кая юлса пыраççĕ. Шупашкар вăрманпромхозĕ хула валли вут-шанкă тăратас ĕçе 29 процент кăна пурнăçланă. Хула валли вут-шанкă çителĕклĕ хатĕрлес тесен татах 60 пин кубла метр кирлĕ пулать. Çакна пула хулара хăшпĕр предприятисемпе учрежденисенче вут-шанкă хатĕрлес ĕç кая юлса пырать.

Предприятисемпе учреждени руководителĕсен вут-шанкă хатĕрлес ĕçре хăйсен пуçарулăхне кăтартмалла. Вут-шанкăна типтерлĕ, перекетлĕ расходлас пулать. Вутă хутма пуçличчен пур предприятисемпе организацисен те тата уйрăм хуçалăхсен те пӳрт-сурта, фабрикăсене, заводсене тата общежитисене тасатса, юсаса хатĕрлемелле. Хулан предприятисемпе учрежденисенче хĕле хатĕрленес ĕçе вăйлатмалла.

ЛУКОЯНОВ.

Эпир хатĕрленетпĕр

Шупашкар чугунçул станцинчи рабочисемпе работницăсем Çурçĕр-Донец чугунçулĕ çинчи Каганович ячĕпе тăракан станцинчи рабочисен примерĕ тăрăх хĕле вăхăтра хатĕрленме тытăнчĕç. Халĕ вĕсем рабочисен общежитийĕ валли çĕнĕ çурт туса пĕтерчĕç. Лашасем валли ăшă вите туса лартрĕç. 17-мĕш дистанцири рабочисем юр тытмалли кивĕ щитсене 4550 штука юсанă, çĕнĕрен 350 щит тунă. Хĕллехи вăхăтра юр хырма йывăç кĕреçесем 145 кĕреçе хатĕрленĕ. Кунсăр пуçне рабочисем ĕçрен пушаннă вăхăтра вутă хатĕрлеççĕ. Шупашкарпа Канаш хушшинчи чугунçул линийĕ çинчи казармăсене юсаççĕ. Çĕрпӳ станцинчи казармăна штукатурить туса пĕтернĕ, халĕ Ишлей разъездĕнчи казармăна штукатурлаççĕ. Лини çинчи ытти казармăсене те рабочисемпе работницăсем хăйсен вăйĕпех юсама йышăннă.

ЯКОВЛЕВ.

17-мĕш дистанци начальникĕн заместителĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Сентябрĕн 20-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ)

Сентябрĕн 20-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн войскăсем пĕтĕм фронтра противника хирĕç çапăçнă, Киев патĕнче уйрăмăнах хаяр çапăçусем пулса пынă.

* * *

Фронт участокĕсенчен пĕринче старший лейтенантăн Ладутько юлташăн подразделенийĕ белофинсен 7-мĕш полкĕн ударнăй группине çĕмĕрсе тăкнă. Белофинсен çĕр çын ытла вилнĕ тата аманнă. Вĕсенне икĕ миномет, 6 пулемет, противотанковăй 5 оруди, 9 автомат тата нумай пин патронсем тытса илнĕ. Фронтăн Çурçĕр-Хĕвеланăçенче Ксенофонтов юлташăн отрячĕ нимĕçсен 16 орудине, 20 автомашинине, 6 мотоциклне тата 10 пулеметне туртса илнĕ.

* * *

Хĕрлĕ ялавлă Балтика флочĕн зенитнăй батарейи тăшманăн 10 бомбардировщикĕ пырса тапăннине сирсе янă. Противникăнне 4 самолет персе ӳкернĕ. Хуратинĕç флотĕнчи летчик-истребительсем старший лейтенант Юдин тата лейтенантсем Кругловпа Силин нимĕçсен «Юнкерс-88» йышши 3 бомбардировщикне персе антарнă. Одесса патĕнчи сывлăшри çапăçусенче Демченко капитанăн эскадрильинчи летчиксем тăшманăн 15 самолетне персе ӳкернĕ.

* * *

Ленинград облаçĕнчи нимĕç оккупанчĕсем тытса илнĕ районсенче партизансен отрячĕсем противникăн тылри чаçĕсене, гарнизонĕсене тата фронт патнелле пыракан колоннисене умлăхыçлăн пыра-пыра çапаççĕ. Т. юлташ ертсе пыракан партизансен отрячĕ, Гдов районĕнче кĕрешекенскер, августăн 13-мĕшĕнчен пуçласа сентябрĕн 10-мĕшне çити вăхăтра нимĕçсен 6 офицерĕ ларса пынă икĕ çăмăл машинăна, нимĕçсен 35 велосипедистне, 6 мотоциклистне пĕтерсе тăкнă. Партизансем нимĕçсен темиçе патрульне вĕлерсе пĕтернĕ, çав вăхăтрах фашистсен 58 салтакне пĕтерсе тăкнă. Т. юлташăн партизанла отрячĕ чугунçул çинчи икĕ дрезинăна çунтарса янă тата нимĕçсен унта ларса пынă 11 салтакне пĕтерсе тăкнă. Гдов кӳллинче Маковщина районĕнче партизансем тăшманăн 8 салтакĕ ларса пыракан икĕ моторнăй лодкăна шыва путарнă. Добручи районĕнче партизансем нумай вырăнсенче противник чаçĕсем хушшинчи телефон линийĕсене тата-тата тăкнă. Сланцев районĕнче партизансен отрячĕ шоссе çулне икĕ вырăнта мина лартса тухнă, çавна пула нимĕçсен темиçе бронемашинине çĕмĕрсе тăкнă.

Сентябрĕн малтанхи кунĕсенче К. юлташăн партизанла отрячĕ шоссе çулĕ çинчи 10 кĕпере взрыв туса сирпĕтсе янă. Çав участокра противникăн лавĕсемпе колоннисем пиллĕк кун хушши çӳреме пултарайман. Отряд боецĕсем кĕперсене сыхлакан салтаксем вырнаçнă 10 барака çунтарса янă тата фашистсен караулĕсене вĕлерсе пĕтернĕ.

И. юлташ ертсе пыракан отряд, Волосовски районра кĕрешекенскер, августăн юлашки кунĕсенче тата сентябрĕн пуçламĕшĕнче çĕрле темиçе хут хăюллă операцисем туса ирттернĕ. Бегуницы районĕнче партизансем нимĕçсен 40 салтакран тăракан разведка отрядне вĕлерсе пĕтернĕ. Çав районрах партизансем виçĕ мотоциклиста вĕлернĕ тата походнăй кухнясене илсе пыракан автомашинăсене çĕмĕрсе тăкнă. Муратово районĕнче фашистсен тăватă разведчикне вĕлернĕ.

* * *

Смоленск облаçĕнчи Ельня районĕнчи халĕ фашистла захватчиксенчен ирĕке кăларнă ялсене фашистсем аркатса тăкнă пулнă. Колхозница Н. Авдеева çапла каласа парать: «Пирĕн Коноплянка ялне фашистсем çунтарса ячĕç. Колхозниксем пурлăхĕн пĕр пайне пушартан сыхласа хăварма хăтлансан пăхрĕç, анчах фашистла вăрă-хурахсем вĕсене пирĕнтен пĕтĕмпех туртса илчĕç те валеçсе пĕтерчĕç. Вĕсем манăн кĕпене те пулин илсе кайрĕç. Нумайччен мăшкăлланă хыççăн, нимĕçсем пире малти позицисем патне хăваласа пычĕç. Хăйсем вĕсем окопсенче пытанчĕç, пире вара пăшалтан персе тăнă çĕре малалла кăларса ячĕç. Вĕсем Ельняра кăна мар, Юрьевра та, Ивановичире те тата ытти ялсенче те çавăн пекех хăтланнă».

Колхозница М. Баранова çапла пĕлтерет: «Фашистла çынçиенсем пирĕн яла çĕмĕрсе кĕчĕç те пур çынсене те урама хăваласа кăларчĕç. Стариксем, ачаллă хĕрарăмсем уçă пĕлĕт айĕнче тăрса юлчĕç. Фашистла бандитсем пирĕн арчасене çĕмĕрсе пĕтĕм пурлăха çаратса кайрĕç. Хăйсем чакас умĕн кăшт маларах нимĕçсем пĕтĕм халăха пухрĕç, пире строя тăратрĕç те хăйсем хыççăн пыма приказ пачĕç. Вĕсем хыççăн каясшăн мар пулнисене салтаксем прикладсемпе хĕнесе вĕлерчĕç. Паника пулса кайнă пирки кăна пире ăнсăртран çăлăнса юлма май килчĕ».

* * *

Боснире тата Герцеговинăра Югослави повстанецĕсемпе Итали войскисем хушшинчи кĕрешӳ халĕ те пулса пырать. Партизансен отрячĕсем тăшманăн коммуникацийĕсене пăсаççĕ тата Германипе Италин ялсемпе хуласенчи гарнизонĕсем çине тапăнаççĕ. Сребреница округĕнче фашистла тарçăсен — усташасен регулярнăй чаçĕсем партизансен пысăк отрядне хирĕç сакăр кун хушши çапăçнă. Çав çапăçусенче усташасен 200 салтак вилнĕ тата аманнă. Италирен официаллă йĕркепе пĕлтернĕ тăрăх, Итали войскисен август уйăхĕнче Черногорире тата Герцеговинăра 1300 салтак вилнĕ тата аманнă. Чăннипе илсен, Италин çухатăвĕсем çакăнта кăтартнинчен нумай пысăкрах.

* * *

Çĕпĕрти колхозсем пысăк тухăçлă тырпула пухса кĕртеççĕ. Омск облаçĕнчи колхозниксем гектартан 18—20-шер центнер тĕштырă çапса илеççĕ. Новосибирск облаçĕнчи, Красноярск тата Алтай крайĕсенчи колхозниксем лайăх тухăçлă тырпул пухса кĕреççĕ. «Авангард» колхоз 900 ытла гектар çинчи тĕштырă культурисене пухса кĕртес ĕçе Ермаковски районра чи малтан вĕçленĕ. Тырпула комбайнпа пухса кĕртес ĕçĕн мастерĕ Горбачев юлташ кашни кунах 25—30-шар гектар вырса пуçтарнă. Тырпул пухса кĕртес ĕçре ахаль машинăсемпе анлăн усă кураççĕ. Омск облаçĕнчи Колосовски районри Калинин ячĕпе тăракан ялхуçалăх артелĕн хирĕсенче 12 машина ĕçлет, вĕсем кашни кунах 100 гектара яхăн тырпул çулаççĕ. Омск облаçĕнчи Тюкалински районри Сталин ячĕпе тăракан колхоз членĕ Бунько юлташ жатка-самосброскăпа ĕçлесе нормăна икĕ хут ытла тултарса пырать. Новосибирск облаçĕнчи Беловски районри Буденный ячĕпе тăракан колхозри стахановкăсем Горбатова тата Шпилько юлташсем кашни кунах 1.240-шер кĕлте çыхаççĕ, норма тăрăх 500 кĕлте çыхмалла. Новосибирск облаçĕнчи Тяжински районри «Красный победитель» колхозра молотилка талăкĕпех ĕçлет. Машинист Федосенко юлташ пĕр талăкра 1.260 пăт тырă çапса кăларать. Колхоз государствăна суйласа илнĕ тырă тăратать.

Ютçĕршыв корреспонденчĕсен черетлĕ пресс-конференцийĕнче

Ютçĕршыв корреспонденчĕсен сентябрĕн 19-мĕшĕнче пулса иртнĕ черетлĕ пресс-конференцийĕнче Совет Информаци Бюровĕн начальник заместителĕ С. А. Лозовский юлташ финсен «Кăвак-шурă кĕнеки» саракан суя сăмахсем пирки тата Финляндин США-ри посланникĕ Прокопе шухăшласа кăларнă фантазиллĕ япаласем пирки чарăнса тăнă.

Финляндири заправилăсем, хăйсем пырса тăрăннă тупикран тухма май шыраса,—тенĕ Лозовский юлташ,—Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчи обществăллă шухăшран пулăшу ыйтма шут тытнă. Çав шутпа Финляндире нимĕç фальшивомонетчикĕсем пулăшнипе туса хатĕрленĕ «Кăвак-Шурă кĕнекене» Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче англичансен чĕлхипе пичетлесе кăларнă. Çак кĕнеке Финляндин Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенчи посланникĕ — Прокопе çырнă умсăмахпа пичетленсе тухнă.

1. «Кăвак-Шурă кĕнеке» тата г. Прокопе, Совет Союзĕпе Финлянди хушшинче мир тунă хыççăн (1940 çулти март уйăхĕ) Совет Союзĕ Финляндин никама пăхăнманлăхне пĕтерсе тăкас шутпа каварлашу организациленĕ, тесе çирĕплетсе калаççĕ. Çак сăмаха хăй вăхăтĕнче ăнлану тĕлĕшпе сутăнчăк тата професси енĕпе социал-демократ пулса тăракан Таннер кăларса янă, вăл Совет Союзĕ финн халăхне пĕтерме тăрăшать, тесе каланă. Анчах та çакăн пек ăссăр сӳпĕлтетсе каланине çирĕплетсе паракан япала çут тĕнчере çук, çавăнпа та «Кăвак-Шурă кĕнеке» халĕ ĕнтĕ «Финляндин никама пăхăнманлăхне пĕтерес тĕлĕшпе каварлашу пулнă» тесе калаçать, г. Прокопе вара хăйĕн умсăмахĕнче «Финляндине пĕтерсе тăкассипе хăратакан каварлашу пулни» çинчен калаçать.

Совет Союзĕ Финляндин никама пăхăнманлăхне пĕтерес тенĕ пулсан, унăн çакна тума вăйсемпе майсем çителĕклĕ таранах пулнă. Паллах, Финлянди правительстви хăй ун чухне урăх вăрçма пултарайман пирки мир тума ыйтнă,—паллах, ун чухне тата темиçе кун хушши çеç наступлени туса пынă пулсанах, Финлянди çарĕ ишĕлсе кайнă пулĕччĕ. Анчах Совет Союзĕ апла тумарĕ, вăл наступлени тума чарăнчĕ, Финлянди çĕршывĕн шалти ĕçĕсене хутшăнмасăр, Финлянди правительствипе мирлĕ договор турĕ. Çак факт вăл Финлянди правительстви çапла каланисене—Совет Союзĕ финн халăхĕпе Финляндине пĕтерес шутпа каварлашу(!) организациленĕ, тесе каланисене пурне те пуçхĕрлĕ ӳпĕнтерсе хурать.

2. Г-н Прокопе пĕр хĕрелмесĕрех: Германипе Совет Союзĕ хушшинчи вăрçă пуçланнă хыççăн Совет Союзĕ Финлянди çине çийĕнчех тапăнса кĕчĕ, тесе калаçать. Г-н Прокопе тата унăн хуçисем Америкăри вулакансене çакнашкал фактсем çинчен пĕлтерме маннă: а) Германипе Совет Союзĕ хушшинчи вăрçă пуçланиччен нумай малтан Финлянди правительстви Финляндирен Совет Союзне хирĕç тапăнмалли плацдарм туса хурасси çинчен Гитлерпа калаçса татăлнă тата Германие Финлянди çĕршывне войскăсем кĕртме ирĕк панă; б) Германипе ССР Союзĕ хушшинчи вăрçă пуçланнă тĕле Финляндире нимĕç войскисем 80.000 çынран кая мар танксемпе, самолетсемпе, артиллерипе вырнаçса тăнă пулнă; в) Германи ССР Союзĕ çине тапăнса кĕриччен икĕ кун малтан Германи войскисем Совет Союзĕпе Финлянди хушшинчи чикĕ тăрăх вырнаçма тытăннă; г) ССР Союзĕпе Германи хушшинчи вăрçă пуçланиччен малтан мĕнпур Финлянди тăрăх пĕтĕмĕшлĕ мобилизаци туса ирттернĕ, çавăн пекех автомобильсене, лашасене тата урапасене те мобилизациленĕ; д) июнĕн 22-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле Финлянди территорийĕ çинчен Кронштадт çине малтанхи самолетсем вĕçсе килсе тапăннă, çавăн пек вĕçсе килсе тапăннисем июнĕн 22, 23 тата 24-мĕшĕсенче пулса пынă; е) Гитлер хăйĕн декларацийĕнче: «Германи дивизийĕсем, Норвегири çĕнтерӳçĕ командир пулса ертсе пынипе, Финляндине ирĕке кăларассишĕн çапăçнă геройсемпе пĕрле, хăйсен маршалĕ ертсе пынипе çапăçакан геройсемпе пĕрле, Финлянди çĕрне сыхлаççĕ» тесе каланă.

Çакнашкал ĕнтĕ сирсе яма çук фактсем, çав фактсем патĕнчен г-н Прокопе элеклĕ кукăр çулпа шăрăнса иртсе каясшăн.

3. Г-н Прокопе çапла калать: Совет Союзĕ Хĕрлĕ Çар войскисене Финлянди урлă куçарасси пирки Финляндие ирĕксĕрлесе вăрттăн килĕшӳ йышăнтарасшăн пулнă, тет, вара çавăн пирки кăна Финляндия Германи войскисене Финлянди çулĕсем тăрăх куçарма ирĕк панă, тет. Çакă вăл—питĕ тӳрккес те кăнттам суя. Совет Союзĕ, пуриншĕн те паллă, ун чухне никампа та вăрçман, Совет Союзĕ хăйĕн войскисене Финлянди урлă ăçта турттарма шутланă вара? Çавна ăна Германи войскисене 1941 çулти май уйăхĕнчен пуçласа Финлянди территорийĕ çине кĕртсе янине тӳрре кăларас шутпа ятарласа шухăшласа кăларни уççăн курăнтăр тесен, çӳлте асăннă ыйтăва лартни те çителĕклĕ.

4. Г-н Прокопе хăйĕн умсăмахĕнче. Совет Союзĕ Финляндири революциллĕ группировкăна пулăшса пынă, тесе калать. Çав господин татах пĕр тытăнкăçăрах суять. Совет Союзĕпе Финлянди хушшинче мир тунă хыççăнах Финляндире Совет Союз тусĕсен обществи пулса тăнă. Çак обществăна Финлянди Совет Союзне хирĕç вăрçни вăл Финляндишĕн хăйне хăй вĕлерни пулса тăрать тесе шутлакан çынсем, Финляндипе ССР Союзĕ хушшинче лойяльнăй тата тӳрĕ кăмăллă çыхăну тумалла тесе, нимĕçсемпе йăпăлтатма кирлĕ мар тата Совет Союзне хирĕç каварлашусем тума кирлĕ мар тесе, договора пурнăçа кĕртсе пымалла тата хăйсен аслă кӳршипе ырă кӳршĕллĕ, туслă çыхăнусем тытса тăмалла тесе шутлакан çынсем кĕнĕ. Уйрăмах çакă паллă: çавăн пек шухăшсем çинчен калама пăхакан çынсене Финляндире айăпласа хĕсĕрлеме тытăнчĕç. Çакă вăл Совет Союзĕнчи çынсемшĕн ăнланмалла мар япала пулнă. Ĕçе пăтраштарса ярас тесе, г. Прокопе, Америкăри вулакансене сăмах мĕн çинчен тата кам çинчен пынине пĕлтермесĕр, революциллĕ движенине пулăшса пыни çинчен ухмахла калаçать.

Г-н Прокопе бридж вăййине мĕнле вылянине эпĕ пĕлместĕп, анчах та политикăра вăл картсене тӳрремĕнех турта-турта кăларса улталаса вылять.

Малалла Лозовский юлташ, вăрçăра тыткăна лекнĕ тата хăйсен ирĕкĕпе пирĕн енне каçнă финн салтакĕсен заявленийĕсене илсе кăтартса парать, çав заявленисем Финлянди çыннисемпе салтакĕсен чăн-чăн шухăш-кăмăлĕсем мĕнле пулнине, вĕсем Совет Союзне хирĕç çапăçасшăн маррине тата вĕсем нимĕçсене курайманнине кăтартса параççĕ.

Çарта çавăн пек шухăш-кăмăлсем пур чухне çапăçма йывăр. Уйрăмах тата Маннергеймăн, хăй вăхăтĕнче патша çарĕнчи офицер пулнăскерĕн, унтан вара ăнсăртран финн патриочĕ пулса тăнăскерĕн,—нимĕçсем тара тытса лартнă çак сутăнчăкăн çăткăнлăхĕ те ытлашши чикĕсĕр пысăк. Финляндири пресса тата Финляндин хăшпĕр правителĕсем «Аслă Финлянди» çинчен калаçма тытăнчĕç. Çав господасем мĕнпур Финляндири чухлĕ халăх пурăнакан Ленинград хули çине те ăмсанса пăхаççĕ.

Совет Союзĕ хăй вăхăтĕнче хăйĕн Финлянди енчи чиккине хӳтлес тĕлĕшпе ыйту лартса мĕн пек тĕрĕс ĕç тунине халĕ ĕнтĕ Англипе Америкăри çынсем йышăнма тивĕçлĕ. Финляндия мĕнле тата камăн никама пăхăнманлăхне хӳтлесе тăни халĕ паллă; халĕ уççăнах паллă: Совет Союзĕ хăйĕн Финлянди енчи чиккине хӳтлес тĕлĕшпе мерăсем малтан йышăнман пулсассăн, Германине хирĕç пыракан вăрçăн пĕрремĕш кунĕнчех нимĕçсемпе финсен войскисем Ленинградран 30 километрта тăнă пулĕччĕç.

Г-н Прокопен тата Финлянди правителĕсен мĕскĕн элекне ĕненекен чудаксем тупăнаççĕ пулсассăн,—шанатăп, вĕсем нумаях пулас çук,—çакă вăл вĕсен хăйсен ĕçĕ. Кашни ăс пур çын халĕ никам сирсе яма пултарайман çакнашкал фактсене йышăнма тивĕç. Нимĕнле никама пăхăнса тăман Финлянди те çук. Финляндире Гитлерпа унăн бандин ирĕкне тата директивисене пăхăнса пурнăçа кĕртсе пыракан правительство ларать. Финлянди çĕршывĕн хуçи нимĕçсен оккупациллĕ çарĕ пулса тăрать. Финлянди правителĕсем финн халăхне пĕтерес тесе хăйсем енчен пурне те тăваççĕ, фронтра пысăк çухатусем тӳсни финн халăхĕшĕн пуçĕпех пĕтни, халăх пулма пăрахни пулса тăрать.

Финляндин никама пăхăнманлăхне кам пĕтерсе тăкнă тата финн халăхне кам пĕтерсе пыни халĕ ĕнтĕ паллă. Çакна ăна Гитлер тата унăн Финляндири тарçисем туса пыраççĕ.

Сикорский тухса калани

ЛОНДОН, сентябрĕн 19-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентстви Сикорский генерал радио тăрăх сăмах тухса калани çинчен пĕлтерет. Хăйĕн сăмахĕнче Сикорский генерал, Совет правительстви ырă тунипе, вăл Российăри поляксем патне хăй килсе куриччен малтан, вĕсене чĕнсе калама тивĕçли çинчен пĕлтернĕ.

Гитлер, — тенĕ Сикорский, — çăмăллăн çĕнтерӳ тăвассине шанса Россия çине пырса тапăннă. Анчах та ку расра унăн ĕç тухмарĕ. Совет халăхĕпе унăн çарĕ вăрçа тухма чĕннине йышăнчĕç. Паянхи куна çитиччен хĕвелтухăç фронтĕнче хаяр çапăçусем пыраççĕ. Хăй аллинче çавтери пысăк çĕр талккишĕсем, çын йышĕ енĕпе вĕçĕ-хĕррисĕр резервсем тытса тăракан, кĕрешӳре çирĕп вăй-хăватлă пулса тăракан Совет Российĕ хăй çĕрĕсене геройла хӳтлет.

Хĕл çитсен нимĕçсем татах та япăхрах условисене кĕрсе ӳкĕç, хĕллехи условисене вĕсем хăнăхман, çав условисенчен вĕсем пур майсемпе те пăрăнма тăрăшнă. Вĕсем çĕнĕрен çĕнĕ чаçсене, анчах та вĕрентсе хатĕрлемен чаçсене çапăçăва хăвалаççĕ. Хĕвеланăçĕнчи демократиллĕ аслă çĕршывсен Российăна пысăкрах усă кӳрекен материаллă пулăшу парса пымалла. Çĕнтерӳ демократиллĕ çĕршывсенче пуласси паян нихăçанхи пек мар уççăн курăнса тăрать. Анчах та çав çĕнтерӳ эпир тимлĕ пулнинчен, эпир ĕçленинчен, эпир хамăра шеллесе тăмасăр кĕрешнинчен килет. Поляксем, эпĕ сире кĕрешекен Польша ячĕпе чĕнсе калатăп, çав ятпах сире кĕрешĕве чĕнетĕп.

„Союзниксене пулăшу панипе Америкăна хӳтлес тĕлĕшпе ĕçлекен комитетăн“ программăллă заявленийĕ

ЛОНДОН, сентябрĕн 18-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентствин Нью-Йоркри корреспонденчĕ пĕлтернĕ тăрăх, «Союзниксене пулăшу панипе Америкăна хӳтлес тĕлĕшпе ĕçлекен комитет» сентябрĕн 16-мĕшĕнче çĕнĕ заявлени пичетлесе кăларнă, унта вунă пунктран тăракан хăйĕн политикăллă программине кăтартса панă. Пункчĕсем çаксем: 1. Германипе дипломатиллĕ отношенисем тытса тăрассине халех татмалла; 2. Англи флочĕпе пĕрле ĕçлесе, пур средствăсемпе те усă курса, Атлантика океанĕ урлă материалсем куçарса парассине пурнăçа кĕртмелле; 3. Атлантика океанĕ е Америкăри базăсем çинче тĕнĕл держависене контроль туса хума памалла мар; 4. Америка çĕршывĕсен оборонин интересĕсем ыйтнă чухне инçетри базăсем çинче тăракан Америка гарнизонĕсен пулăшăвĕпе усă курмалла; 5. Ирĕклĕ французсен контролĕнче тăракан районсенче ирĕклĕ французсен правительствине йышăнас тата вооружение кивçен е арендăпа парас закон тăрăх ирĕклĕ французсене пулăшу парас; 6. Японипе килĕшӳ тăвассине сирсе ярас, çав килĕшӳ Америкăн Китай тĕлĕшĕнчи принципĕсене пăснă пулĕччĕ, Китая чылай пысăкрах пулăшу парас тата Японине экономика тĕлĕшĕнчен малалла та хĕссе пырас; 7. Сингапура, Голланди Индине, Таине тата Çĕпĕрĕн Приморье районĕсене тытса илме эпир ирĕк парас çукки çинчен Японине ăнлантарса парас; 8. Çар производстви тĕлĕшпе единоличнăй контроль туса хурас; 9. Рузвельтпа Черчилль пĕрле кăларнă декларацире кăтартса панă принципсем тăрăх мир условийĕсене тĕплĕн тишкерсе вĕренме тытăнас; 10. Çĕнтерӳ тунă хыççăн тĕнчере йĕркелĕх тата тĕрĕслĕх организацилес тата тытса тăрас ĕçе США хутшăнмалла тăвас.

Норвегири фашистла террор

СТОКГОЛЬМ, сентябрĕн 19-мĕш. (ТАСС). «Дагенс нюхатер» хаçат Осло хулинчен илнĕ пĕлтерĕве пичетлесе кăларнă, унта çапла каланă: çар трибуналĕ нумай срoклăха тĕрмене хупса усрамалла тунă норвежецсене çитес кунсенче Германине илсе каяççĕ. Осло хулинчен илсе килсе Гринири концентрациллĕ лагере хупнă пин ытла çынна — профсоюз работникĕсене те Германине илсе каяççĕ. Сентябрĕн 13-мĕшпе 15-мĕшĕнче Осло хулинче тата унăн таврашĕнче профсоюзсен темиçе çĕр деятельне арестленĕ.

Гестапо Осло хулинче арестленĕ çынсене допроссем тăвать. Çĕр ытла студента университета занятисене çӳреме чарнă. «Университетра çĕнĕ йĕрке тунă хыççăн хăйсене килĕшӳсĕр тыткаланă» тесе чылай студентсене асăрхаттарнă. Университет çуртĕнче плакатсем çыпăçтарса тухнă, вĕсенче пĕчĕк сăлтав пулсанах татах та çирĕпрех мерăсем йышăнасси çинчен асăрхаттарнă. Студентсем демонстраци тăвас пулсан, университета хупмалла тунă. Университетран хăваласа кăларнă студентсене ĕçе кĕме май памаççĕ.

Швеци хаçачĕсем çапла пĕлтереççĕ: асаплантарса вĕлернисем тата çар сучĕн приговорĕсем хыççăн пур предприятисенче те ĕç пуçланнă. Анчах та гестапо çаплах тискер ĕçсем тăвать. «Гетеборгс Хандельстиднинг» хаçат çапла пĕлтерет: нимĕç фашисчĕсен влаçĕ айĕнче пурнăçĕ тӳсме çук йывăрланса çитнĕ Норвеги рабочийĕсен шухăш-кăмăлне пĕлсе тăракан çынсемшĕн массăллă забастовкăсем кĕтмен çĕртен пулман. Çĕршыва оккупациленĕ хыççăн Норвеги рабочийĕсен пурнăçĕ пĕрмаях япăхса пынă. Пурнăç хакĕ 40—50 процент ӳснĕ. Продовольстви парса тăрас нормăсем пĕрмаях чакса пынă. Çав вăхăтрах рабочисем нимĕçсем çĕршывра мĕнле хуçаланнине тата пур продуктсене те хăйсене валли илнине курса тăраççĕ. Норвеги рабочийĕсен ирĕк-кăмăлĕ хуçăлман. Осло хулинчи халăх пĕтĕмпех рабочисен шухăш-кăмăлĕ майлă тăрать, вĕсене кĕрешӳре пулăшса пырать.

Англипе Германи хушшинчи вăрçă

Англин авиаци министерстви çапла пĕлтерет: сентябрĕн 18-мĕшĕнче Англи истребителĕсемпе бомбардировщикĕсем чылай тапăнусем тунă—Бельги çыранĕ патĕнче противникăн ПВО карапĕсемпе истребительсем сыхласа пыракан суднине атакăланă. Суднăна сиенленĕ тата неприятелĕн икĕ карапне путарнă. Бомбардировщиксен тепĕр соединенийĕ Голланди çыранĕ патĕнче неприятелĕн икĕ суднине атакăланă, вĕсенчен пĕрне сиенленĕ.

Англи истребителĕсен пысăк соединенийĕ Çурçĕр Франци çине чылай хутчен пыра-пыра тапăннă.

Çак операцисем вăхăтĕнче неприятелĕн 16 самолетне персе ӳкернĕ. Англи авиацийĕ икĕ бомбардировщик тата тăхăр истребитель çухатнă.

Сентябрĕн 18-мĕшĕнче Германин йышлă мар самолечĕсем Англин çыран хĕрринчи районĕсем çине вĕçсе пынă. Темиçе пунктра бомбăсем пăрахнă. Бомбăсем çынсем хушшинче жертвăсем тăвайман, кӳнĕ сиен пысăк мар.

Çав кунах çĕрле Англи бомбардировщикĕсен пысăк мар соединенийĕ Гавр докĕ çине вĕçсе пырса тапăннă.

(ТАСС).

Италири лару-тăру çивĕчленсе пыни

Италире политикăллă шалти лару-тăру çивĕчленсех пырать. Нимĕçсем продовольствине сăптăрса кайни, Итали рабочийĕсене ĕçлеме Германине ăсатни, Хĕвелтухăçĕнчи вăрçă—çаксем пурте халăхăн сарлака сийĕсене хытă тарăхтарса янă. Нимĕçсене курайманни ӳсет. Миланра, Туринре тата Сицилире халăхпа нимĕç салтакĕсем хушшинче тытăçусем пулса иртнĕ. Нумайĕш итальянецсем Неаполе Римрен уйăрасси çинчен тата Италин кăнтăр енче никама пăхăнса тăман управлени тăвасси çинчен калаçаççĕ. Аристократла нумай çемьесем Муссолини политикипе хăйсем килĕшменни çинчен хăйсен шухăшĕсене уççăнах пĕлтереççĕ. Вĕсем влаçа королĕн хăйĕн аллине илмелле, тесе калаççĕ. (ТАСС).

Виши правительстви антифашистсене çĕнĕрен хытă хĕстерессипе хăратать

Виши правительствин шалти ĕçсен министрĕ Пюше çапла каланă: «Законпа чарса лартнине пăхмасăрах, коммунистсен партийĕ хăйĕн ĕçне сарлакан туса пырать. Францире Германие хирĕçле выступленисем час-часах пулаççĕ, яланах пăлхавсемпе хумханусем пулса иртеççĕ». Пюше заявленийĕ Виши правительстви Францире антифашистла движени ӳсse пынинчен хăраса ӳкнине тата французсен патриочĕсене çĕнĕрен тискерле асаплантарма хатĕрленнине пĕлтерет. (ТАСС).

Германи хаçачĕ йышăннисем çинчен Америкăри хаçат пĕлтерни

«Вашингтон пост» хаçат çапла çырать: Хĕрлĕ Çарăн вăй-хăвачĕ, вырăс командованийĕн стратегиллĕ искусстви тата тавçăруллăхĕ, вырăс салтакĕн паттăрлăхĕпе чăтăмлăхĕ Хĕвеланăçĕнчи миллионшар çынсемшĕн питех те пысăк тата савăнăçлă сюрприз пулса тăчĕç. Нимĕçсемшĕн вара çакă вăл вăйлăн çапни пулса тăчĕ. Çавăнпа та Германи пичечĕ вăрçăн малтанхи тапхăрĕнче Хĕрлĕ Çара пĕтерсе тăкни çинчен калатчĕ пулсан, халĕ вăл Хĕрлĕ Çара вăйлă та çирĕп противник тесе шутлать. Халхи вăхăтра Германи пичетĕнче тухакан статьясем ирĕксĕрех çапла çыраççĕ: СССР çине тапăнса, Германия пысăк йăнăш турĕ, теççĕ.

(ТАСС).

Паян хĕвел тĕттĕмленет

Пĕлĕтре сайра хутра кăна пулса иртекен явлени—хĕвел пĕтĕмпех тĕттĕмленни сентябрĕн çирĕм пĕрремĕшĕнче пулать. Вăл пĕтĕм Совет Союзĕн территорийĕнче пулса иртет пулĕ: хăш вырăнсенче çутă хĕвелĕн аял енĕнче хура йĕр касса кĕни курăнмалла пулать, ытти вырăнсенче çав хура йĕр хĕвелĕн çӳлти енĕнче пулни курăнать, хăшпĕр вырăнсенче нумай мар вăхăта Хĕвел пĕтĕмпех хуралса хупланни курăнать.

Çак явлени мĕнле сăлтавпа пулса иртет-ха? Çĕр чăмăрĕнчен аякра тăракан Хĕвелпе мĕн пуласси малтанах мĕнле пĕлмелле?

Хĕвел тĕттĕмленнипе тăшманла элементсем усă курма хăтланни те пулать, вĕсем кая юлнă тата вĕренмен тĕттĕм çынсем хушшинче хăратусемпе хăрушлăхсем сарма пултараççĕ.

Вĕсем, канăçсăрлăх тăвас тесе, Хĕвел тĕттĕмленни тĕлĕшпе тĕрлĕ пушă сăмахсем сарма хăтланĕç. Тăшмансен хăтланăвĕсене çапса çĕмĕрмелле. Хĕвел тĕксĕмленни мĕншĕн тата мĕнле пулса иртнине кирек мĕнле çын та пĕлсе тăмалла; вара сахал вĕреннĕ çынсем те тăшманла калаçусемпе тата тĕшмĕшсемпе хăйсене улталама памĕç.

Уйăх Çĕр тавра çаврăнать, çак çаврăну пĕр уйăха яхăн вăхăтра пулса иртет. Уйăх Çĕр пекех, чăмăр формăллă. Уйăхăн Хĕвел çутти тивекен енĕсене кăна эпир куратпăр. Уйăхăн çийĕ хура, паллах ĕнтĕ, вăл тăрă мар. Çавăнпа та хĕвелпе çĕр хушшинче иртсе кайнă чух Уйăх Хĕвеле пĕтĕмпе е пĕр пайне хупласа илет. Çавăн чухне Хĕвел тĕттĕмленни пулса иртет.

Пĕтĕмпех тĕттĕмленнĕ Хĕвел Уйăх хыçĕнче ним курăнмасăрах пытанса тăрать (вăл час-часах 2—3 минута вăхăт йышăнать), вара кăнтăр кунĕнче тĕксĕм çанталăк пулса тăрать. Çак кĕтмен çĕртенех пулакан картина авалхи вăхăтра çынсен сехрисене хăпартнă. Çынсем, хĕвел мĕншĕн тĕттĕмленнин сăлтавне пĕлмен пирки, хĕвел çутатма пĕтĕмпех пăрахать те тĕнче пĕтсе ларать, тесе шикленнĕ, çавăн пек сăмах сарса тĕттĕм çынсене хăратма тĕрлĕ тискер ĕçсем тăвакан çынсем мĕн авалтанах хăнăхса пынă.

Хĕвел, Уйăх тата Çĕр пĕр-пĕринчен мĕн чухлĕ аякра тăнине пĕлсе, вĕсем мĕн пысăкĕш иккенне, вĕсем çӳренин хăвăртлăхне, çӳренин йĕркисемпе законĕсене пĕлсе, Хĕвел тĕттĕмленнин сăлтавĕсене тата тĕттĕмленни мĕнле пулса иртнине пĕлсе тăрса, ученăй-астрономсем Уйăх Хĕвел енчен иртессине, вăл мĕнле пулассине, ăна хăçан тата ăçта асăрхамаллине малтанах тĕплĕн шутласа хума пултараççĕ.

Ученăйсем Уйăх Хĕвеле пӳлсе хупласси 1941 çулта сентябрĕн 21-мĕшĕнче пулать тесе кăтартрĕç.

Хĕвел тĕттĕмленнине пуринчен малтан Орджоникидзе крайĕнче кураççĕ, унта ирхине хĕвел уйăхпа хупланса тухать. Каспий тинĕсĕн çурçĕр пайĕ (Астраханьрен кăнтăрарах вырăн) урлă, Аральски тинĕс урлă, кăнтăр Казахстан урлă иртекен полосара хĕвел пĕтĕмпех тĕксĕмленнине курма пулать. Хĕвел пĕтĕмпех тĕттĕмленнĕ полосара Казахстан республикин столици Алма-Ата тата Кзыл-Орда пулаççĕ. Кайран вара Хĕвел пĕтĕмпех тĕттĕмленнин полоси Китая тата Лăпкă Океана куçса каять.

Хĕвел пĕтĕмпех тĕттĕмленнĕ полоса патне мĕнле те пулсан пункт мĕн чухлĕ çывăхрах тăрать, унта Хĕвелĕн çавăн чухлех нумайрах пайне Уйăх хупласа илет. Сăмахран, Астраханьре, Андижанра, Сталинградра, Ташкентра, Фрунзере Уйăх Хĕвеле пĕтĕмпе тенĕ пекех хупласа илет. Иркутскра, Кировра, Красноярскра, Новосибирскра, Свердловскра, Томскра Уйăх Хĕвеле çуррине яхăн кăна хуплать. Хĕвел пĕтĕмпе тĕттĕмленнĕ полосаран кăнтăр енче тăракан пунктсенче Уйăх Хĕвелĕн çӳлти пайне хуплать, çурçĕр енче тăракан пунктсенче аялти пайне хуплать.

Хĕвел пĕтĕмпех тĕттĕмленнин питĕ те кĕске вăхăтне ученăйсем питĕ тăрăшса сăнаççĕ. Хĕвеле Уйăх хупăрласа тăнă пирки çутатман вăхăтпа усă курса, чылай явленисемпе обстоятельствăсене палăртса юлаççĕ, çавсене пĕлни хĕвел мĕнтен тăнине тата ун çинче пулса иртекен процессем пирки тăракан ыйтусене татса пама пулăшать. Çав вăхăтрах ученăйсем çĕре хупласа тăракан атмосферăпа çыхăннă обстоятельствăсене тĕпчеççĕ.

Ш. ШИШАКОВ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати, ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителĕн — 3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, ялхуçалăхĕпе промышленность пайĕсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 6522

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 448. Ф. 6. 58 84 п. л.